

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

Ětické aspekty ultimate frisbee

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Irena Parry Martínková, Ph.D.

Vypracovala:

Bc. Kateřina Jandová

Praha, srpen 2014

Prohlašuji, že jsem závěrečnou diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, dne 24. Srpna 2014

.....

Bc. Kateřina Jandová

Evidenční list

Souhlasím se zapůjčením své diplomové práce ke studijním účelům. Uživatel svým podpisem stvrzuje, že tuto diplomovou práci použil ke studiu a prohlašuje, že ji uvede mezi použitými prameny.

Jméno a příjmení:

Fakulta / katedra:

Datum vypůjčení:

Podpis:

Děkuji PhDr. Ireně Parry Martínkové, Ph.D. za odborné vedení práce, konzultace, opravy a náměty k diskusi. Další poděkování patří panu Mgr. Liboru Jandovi za podporu.

Abstrakt

Název: Etické aspekty ultimate frisbee

Cíle: Cílem práce je představení mladého kolektivního sportu ultimate frisbee z hlediska jeho etických aspektů. Práce je tematicky rozdělená na dvě části. První část se věnuje obecnému úvodu do problematiky etiky sportu a fair play, s čímž je nedílně spjatá tematika sportovních rozhodčích, která je v práci také obsažena. Druhá část je zaměřená na ultimate frisbee. V první řadě je zde představeno ultimate frisbee z hlediska historie, pravidel a jeho pojetí Spirit of the Game. Dále se práce věnuje srovnání ultimate frisbee a ostatních kolektivních sportů z hlediska etiky.

Metodologie: Základní metody a postupy práce jsou popsány v kapitole metodologie.

Klíčová slova: Ultimate frisbee, Spirit of the Game, etika sportu, hodnoty ve sportu, rozhodčí

Abstract

Title: Ethical Aspects of Ultimate Frisbee

Objectives: The purpose of this study is to introduce one of the recent team sports – ultimate frisbee - in the matter of its ethics. The work is divided into two thematic parts. The first one deals with general introduction of the fair play problemacy including also the issue of the referees/umpires. The second part presents ultimate frisbee covering its history, game rules and the idea of the Spirit of the Game. Futhermore, the study also contains comparison of the ethics of ultimate frisbee and other team sports.

Keywords: Ultimate frisbee, Spirit of the Game, ethics of sport, values in sport, referee

Obsah

1	ÚVOD.....	9
2	METODOLOGIE	12
3	ETIKA A FAIR PLAY VE SPORTU OBECNĚ	13
3.1	Čím se zabývá etika.....	13
3.2	Čím se zabývá etika sportu.....	14
3.3	Co je fair play	15
3.3.1	Historické pozadí fair play ve sportu.....	16
3.3.2	Fair play jako formalismus	17
3.3.3	Fair play jako hra (<i>play</i>)	18
3.3.4	Fair play jako respekt ke hře (<i>game</i>)	19
3.3.5	Fair play jako společenské smlouvy	20
3.3.6	Fair play jako systém racionálních norem.....	21
3.3.7	Fair play jako ctnost	22
3.3.8	Fair play jako étos	23
4	Rozhodčí.....	25
4.1	Historie rozhodčích	25
4.2	Rozhodčí a jejich vliv na morálku a fair play	26
4.3	Rozhodčí a ultimate frisbee.....	27
5	PŘEDSTAVENÍ ULTIMATE FRISBEE.....	29
5.1	Historie ultimate frisbee	29
5.2	Vznik a vývoj světové asociace létajícího disku.....	30
5.3	Pravidla a principy hry	30
6	SPIRIT OF THE GAME.....	33
6.1	Co je Spirit of the Game.....	33
6.2	Kategorie hodnocení Spirit of the Game.....	34
6.2.1	Znalost pravidel a jejich dodržování	34
6.2.2	Fauly a tělesné kontakty	34
6.2.3	Férové smýšlení.....	35

6.2.4	Pozitivní myšlení a sebekontrola.....	35
6.2.5	Komunikace.....	36
7	Cíle ultimate frisbee ve srovnání s ostatními kolektivními sporty	37
7.1	Prostředky a cíle sportovních týmů.....	37
7.2	Prostředky a cíle týmů v ultimate frisbee.....	39
7.3	Rozdílnosti stanovených cílů v ultimate frisbee a ostatních kolektivních sportech	41
8	Hodnoty frisbee ultimate ve srovnání s ostatními kolektivními sporty.....	43
8.1	Hodnoty sportovních týmů.....	43
8.2	Hodnoty týmů ultimate frisbee.....	45
8.3	Rozdílnosti hodnot a jejich naplňování v ultimate frisbee a v ostatních kolektivních sportech	47
9	Závěr.....	49
	Literatura.....	52

1 ÚVOD

Kodex sportovní etiky je dokument tvořící pevný etický rámec, díky němuž je možné čelit tlakům ohrožujícím sport a jeho tradiční pojetí. Vychází ze zásady, že etické úvahy, motivující fair play, jsou zásadní pro jakoukoliv sportovní činnost. Jeho hlavním cílem je posílení povědomí o sportovní etice obzvláště u dětí a dospívající mládeže, ale také u dospělé sportující populace. *Kodex sportovní etiky* vymezuje pojem fair play. Chápe jej tak, že: „fair play znamená mnohem více než jen respektování pravidel, nese v sobě i pojmy přátelství, respektování druhého a sportovního ducha“ (Rada Evropy, 2001). V hrubých obrysech naznačuje, jaké jsou odpovědnosti vlády, sportovních klubů a jednotlivců k dodržování zásad fair play ve sportu. Hlavním mottem celého kodexu je běžné rčení: „Ten, kdo hraje čestně, je vždy vítězem.“ Etické zásady mají být stěžejní pro veškerou sportovní činnost. Hlavním tématem je působení na děti a mládež ve smyslu rozvoje morálního myšlení a upevňování povědomí o zásadách fair play. Nejedná se však pouze o působení na mládež. *Kodex sportovní etiky* se zaměřuje na všechny sportovce, od dětí přes rekreační sportovce až po reprezentanty, a u všech si klade stejný cíl – vychovávat sportovní společnost v duchu fair play.

Člověk by měl své děti k těmto zásadám vést a jít jim příkladem. Avšak přihlásíte-li své dítě na míčovou hru, může se stát, že mu trenéři již od nejtělejšího věku budou vštěpovat představu o významu taktického faulu či ideu, že co rozhodčí nevidí, to je povolené. V pravidlech je jasně definováno, co znamená foul a další jiné přestupky. Problémem však je, že součástí taktiky jsou takzvané taktické fauly. Pokud hráč dostane pokyn, že je potřeba zdržovat hru, udělá foul. Jsou i situace, kdy si hráč, řečeno sportovní hantýrkou, „dojde pro foul“ a to dokonce v určeném místě, aby mohl rozehrávat tam, kde se mu to hodí. Bohužel si spousta lidí myslí, že tak je to v pořádku. V dospělosti se pak můžete potýkat s tím, že ač jste se mu celý život snažili předávat zásady etického chování podle vašeho nejlepšího svědomí, v zásadní debatě o nečestnosti chování na hřišti bude argumentovat tím, že pro vítězství je potřeba se chovat nečestně.

A tady se dostáváme zřejmě k jádru věci. Většina sportovních her má společné to, že za dodržování pravidel na hřišti je odpovědný rozhodčí. Pro hráče to znamená jediné, nemusejí se starat o to, zda bylo jejich jednání fair, protože to za ně rozhodne

někdo třetí. Spoléhají na to, že si rozhodčí jejich přestupku nevšimne. Naopak v případě taktického faulování, které jsem zmínila výše, pak předpokládají, že si jej rozhodčí všimne. Jestli je jejich jednání v souladu s pravidly, na to hráči nehledí. Pokud je rozhodčí nepotrestá, je vše v pořádku. Na hřišti je tedy někdo, kdo rozhodne, zda se hráč provinil, či nikoli. V některých sportovních hrách můžete být za projev sportovního chování dokonce potrestáni. Pokud ve volejbale upozorníte rozhodčího na vlastní nedovolený dotek svrchní pásky sítě, aniž by kvůli tomu rozhodčí přerušil hru, vystavujete se riziku napomenutí (ČVS, 2013).

Postoje mladých hráčů jsou velmi ovlivňovány trenérem. Ať už jde o zařazování nečestného chování do taktiky nebo o jeho celkové chování. Je důležité, aby byl trenér autorita, aby k němu hráči vzhlíželi, ale je také potřeba, aby se u něj neprojevovaly negativní vlastnosti. Jak ale může na hráče, potažmo na rodiče působit následující chování? Trenér, který se věnuje hráčům od mladších žáků, je hodný, kamarádský, klidný a velmi úspěšný. Při zápase se ovšem změní v „řádícího tygra“, kterému je lepší se vyhnout. Pokřikuje na rozhodčí, kope do stolu zapisovatelů a sem tam hodí židlí. Když se ho zeptáte, jak je možné, že takto klidný až flegmatický člověk je schopen najednou předvést takové divadlo, odpoví vám, že na rozhodčího je potřeba vyvinout tlak.

Takže zpět na začátek. *Kodex sportovní etiky* je dokument, který předkládá, jak se mají lidé pohybující se ve sportu chovat. Ukazuje správnou cestu. Navíc je platný pro všechny sporty a sportovní disciplíny. Znamená to tedy, že by se jím měli řídit všichni sportující. Trenéři by sami měli jít cestou fair play chování, vést k ní své svěřence, dále by měli dbát na naplnění této cesty v soutěži i mimo ni. Týká se to především trenérů mládeže a dospívajících sportovců, kteří se starají o výchovu hráčů. Musí jim tedy dát dobrý základ. Nejsou však jediní, pro které platí zásady mravního chování a jeho předávání dál. Trenéři, cvičitelé a instruktoři na všech úrovních by měli ctít zásady *Kodexu sportovní etiky*, protože jsou to především oni, kdo ovlivňují, ať přímo nebo oklikou, sportovní veřejnost.

Zásadní otázkou však zůstává, proč to dnes nefunguje. Proč hráči nehrají a nechtějí hrát podle pravidel? Proč se často i mimo hřiště chovají jako pověstní „hooligans“ místo toho, aby byli vzorem pro dorůstající mládež – pro další generace sportovců? Když mladí vidí své vzory, jak se opíjejí nebo ničí vybavení hotelů (Eisner, 2010), k čemu to pak může vést? Trenéři si dnes často stýskají, že mladí sportovci

nemají žádnou pokoru a úctu k autoritám, ale jak si ji měli vybudovat? Kdo jim od počátku vštěpoval, jakým způsobem se mají chovat? Dokud se opravdu všichni lidé, kteří se pohybují kolem sportu, nezačnou řídit *Kodexem sportovní etiky* nebo alespoň pravidly slušného chování, změna k lepšímu se nebude konat (Rada Evropy, 2001).

2 METODOLOGIE

Tato diplomová práce je teoretické povahy. Podle toho také byly zvoleny metody práce s původními texty. V práci jsem využila více různých metod. „Každé fázi zpracování diplomové práce zpravidla odpovídají určité metody práce“ (Synek, 2002, 18).

Tato práce je zpracována metodou kompilace. Při psaní jsem využila analýzu a následnou interpretaci textu. Kompilace je promyšlená syntéza různých názorů, jedná se o práci s textem nebo více texty, kdy autor odborného textu shrnuje všechny prostudované texty systematicky v jednom článku. Pro čtenáře pak může mít dobře zpracovaný kompilát velký přínos, protože se pak může rozhodnout, které texty jsou pro něj důležité. (Šanderová, 2005, 67n.)

Protože je tato práce teoretické povahy, pracovala jsem tedy s odbornými texty, které jsem se snažila analyzovat. Text jsem vždy rozebrala na jeho základní prvky, utřídila jsem si hlavní pojmy a souvislosti mezi nimi. Na základě analýzy jsem vlastními slovy vyjádřila hlavní myšlenky textu. Následně jsem se pokusila text interpretovat. Interpretace textu je založená na kladení a zodpovídání otázek, což napomáhá lepšímu pochopení textu. (Šanderová, 2005, 67n.)

Poznatky z prostudovaných materiálů, jsem se snažila aplikovat do závěrů v částech, které se týkají samotného ultimate frisbee. A pokusila jsem se je přenést i do srovnání ultimate frisbee s ostatními kolektivními sporty.

3 ETIKA A FAIR PLAY VE SPORTU OBECNĚ

Tato kapitola se věnuje obecnému úvodu do problematiky etiky sportu a fair play. Pro potřeby této diplomové práce je potřeba poměrně přesné vymezení těchto pojmů. Nejprve je nutné vědět, co znamená etika v obecném slova smyslu, abychom tento pojem mohli aplikovat do sportovního prostředí. Se sportem a etikou ve sportu je tedy neodmyslitelně spjat také pojem „fair play“, jehož vymezení může být problematické, a proto je potřeba se tomuto tématu podrobněji věnovat. Pro tuto práci je vymezení termínu „fair play“ stěžejní, protože právě fair chování je to, co může ultimate frisbee od ostatních kolektivních sportů nezřídka odlišovat.

3.1 Čím se zabývá etika

Etika spadá do praktické filosofie. Je to jedna z filosofických disciplín, která ze základních poznatků noetiky a metafyziky vyvozuje důsledky pro lidské jednání. V jednání člověka předpokládá přítomnost některých prvků běžného porozumění, tedy: mravního hodnocení, svědomí, dobrovolnosti, odpovědnosti a mezilidského aspektu. Všechny tyto prvky jednání předpokládají, že je člověk schopen posoudit, co je dobré a co je špatné. Svému jednání i jednání druhých tedy přisuzujeme mravní hodnotu. Pokud posuzujeme lidské jednání z hlediska mravnosti, předpokládáme také, že jednajícím se rozhodl sám za sebe, je tedy pánem svého jednání. Proto přičítáme jednání každé osobě, což ale předpokládá, že je daná osoba „příčetná“. Z toho vyplývá, že předpokládáme-li svobodné rozhodování, očekáváme i schopnost rozumně odpovědět na to, proč jednal člověk daným způsobem. Při svém jednání je třeba brát v úvahu také mezilidský aspekt. Zde platí zlaté pravidlo rozšířené ve všech kulturách: „Co sám nechceš, nečiň jinému“ (Anzenbacher, 1992, 16).

Z etymologického hlediska má etika základ ve třech slovech, která jsou s ní nerozlučně spojena. Jsou to etika, morálka a mrav. Slovo „etika“ pochází z řeckého slova „éthos“. Etika se zabývá způsobem jednání, postoji a smýšlením osob. Základem slova „morálka“ je latinské slovo „mos“, jež v původním překladu znamená „vůle“. A konečně české slovo „mrav“, má svůj základ v praslovanštině, ve slově „nрав“. Praslovanský kmen je stále uchován v ruštině, kde slovo „nравit'sja“ znamená „líbit se“. Mrav tedy znamená něco, co se obecně líbí, co je vhodné. (Anzenbacher, 1992, 13 – 18)

Etika je soběstačná (autonomní). To znamená, že se snaží, aby člověk jednal dobře proto, že je to tak správné. Můžeme totiž posuzovat jeden a týž čin různými způsoby. Pokud člověk jedná dobře jen proto, že se bojí trestu, jedná se o mravnost nepravou (heteronomní). Pokud stejný čin udělá někdo proto, že jej považuje za dobrý, jedná se o čin mravný. (Neff, 1993, 99)

Cílem etiky není stanovit, co konkrétně je dobré a co je špatné. Jedním z cílů etiky je najít princip, jak umožnit člověku neomylně rozlišit mravní a nemravní jednání. Najít tento princip je však velmi složité. Jeden ze směrů etiky, eudaimonismus, přikazuje: jednej vždy tak, abys byl šťasten. Z toho však pramenilo mnoho zla, protože člověk páchá zlo proto, že chce být šťastný a pouze nezná správné cesty, jak ke štěstí dojít. Sókratés a Platón proto tvrdili, že je třeba naučit se ctnostem, protože ctnosti vedou ke štěstí. (Neff, 1993, 99 – 102)

V zásadě se tedy etika zabývá vším, co se týká jednání, rozhodování a hodnocení. Nejde však o to něco vědět, ale o mnohem primárnější princip dobře a lépe jednat. Musíme tedy zkoumat jednání a ptát se, jak jednat. Etickými otázkami se zabývalo již mnoho filosofů a nikdo nedospěl k jednoznačnému, dokonalému rozuzlení. Všechny etické principy, jak posuzovat mravní chování, mají určitou slabinu. To však neznamena, že se o mravní chování nebudeme snažit, že jej zavrhneme jako něco, co není přesně definováno. Musíme se snažit hledat cesty, jak se stát lepšími, protože cílem nemusí být stát se mravným, cílem může být samotná cesta. Tuto myšlenku dokládá citát: „Co dosažením cílů získáte, není tolik důležité jako to, čím se v průběhu cesty k těmto cílům stanete“ (Ziglar, 1995).

3.2 Čím se zabývá etika sportu

Etika sportu je jednou ze součástí filosofie sportu. Etika sportu souvisí hlavně s analytickou filosofií. V etice řešíme otázky jako například: Co znamená participovat na hře? Co znamená vyhrát? Co je nesportovní chování? Co znamená hrát fair?

O etice sportu mluvíme v důsledku krize, kterou dokládají zejména dopingové skandály, komercializace sportu, rostoucí brutalita a absolutní priorita úspěchu, rekordu či vítězství, zcela podle zásady, že účel světí prostředky. Etika vychází z filosofie a stejně jako ve filosofii není jejím smyslem empirické zkoumání, ale hledání principů myšlení a možností, jak si odpovědět na etické otázky.

Sport stejně jako filosofie má ve světě dlouhou tradici. Sport je dnes součástí tělesné výchovy, tedy neodmyslitelnou součástí vzdělávacího procesu. Slouží jako prostředek výchovy.

Podle sportovních pedagogů toto pojetí sportu prosazovali myslitelé již ve starém Řecku, kde se v tomto smyslu hovořilo o *kalokagathii*, tedy ideálu krásy a dobra, která byla syntézou výchovy rozumové, mravní, estetické a tělesné. S tímto přístupem se pracovalo dále po celá staletí. Pedagogové jako Jan Amos Komenský, John Locke nebo Jean Jacques Rousseau postavili své výchovné systémy na ideálu kalokagathie, protože věřili, že pouze ve zdravém a silném těle může dojít k rozvoji silného ducha. Na tuto myšlenku navázal o několik století později zakladatel novodobých olympijských her baron Pierre de Coubertin. Hlavní myšlenkou olympijského hnutí nebylo jen závodění a vítězství, ale především spolupráce, přátelství, radost z pohybu a výchova vedoucí k rozvoji jedince a celé jeho osobnosti. (Jansa, 2012)

Z toho vyplývá, že etika a morálka by měly hrát ve sportu hlavní roli, zvláště je-li spojen s výchovou. Sport by měl být provozován v souladu s autonomní etikou. Měl by být provozován výhradně pro blahodárny vliv na tělo i ducha člověka a jeho harmonický rozvoj.

Moderní sport často tlačí sportovce k tomu nebýt morální. Tlak trenérů, spoluhráčů či medií může být silný, a tak jej hráči sami neustojí a chovají se nečestně. „Člověk často stojí o výhru až příliš, například proto, že se hraje o vysoké ceny, půjdou pravidla stranou a převládne názor, že platí pouze výsledky“. (Sokol, 2014, 66)

3.3 Co je fair play

Pojem „fair play“ je důležitý ve sportu a přeneseně i v životě, není však jasně určeno, co přesně pojem fair play označuje. Stejně jako v obecné etice je i v etice sportu mnoho pohledů na to, jak fair play vnímat, koncepce fair play není jednotná. Otázkou je, zda někdy jednotná být může. Každý národ, každá komunita, skupina lidí a každý samostatný člověk může mít (a zpravidla má) vlastní pohled na věc. Základem pro vhodné pochopení a vnímání fair play je dívat se na problém jako na celek, ideálně v kontextu lidské existence a historických souvislostí. Každý má jinou výchovu, jiné

zázemi, jiné historické a kulturní kořeny a z toho pramení i různé pohledy na problematiku fair play.

V současnosti máme (nejméně) sedm možností, jak fair play interpretovat. Jedná se o fair play jako formalismus, fair play jako hru, fair play jako respekt ke hře, fair play jako smlouvu nebo dohodu, fair play jako systém racionálních norem, fair play jako ctnost a fair play jako étos. (Sheridan, 2007)

3.3.1 Historické pozadí fair play ve sportu

Původ fair play je v kultuře společenských elit. Máme k dispozici různé koncepce v závislosti na čase a místě. Gardiner (in Sheridan, 2007, 7) zkoumá koncepci fair play na olympijských hrách ve starověkém Řecku. Zde byl důraz kladen na spravedlivé jednání před bohy skrze poslušnost pravidel.

Guttman a Liponski (in Sheridan, 2007, 7) zkoumali morální standardy středověkého rytířstva v kláních a na turnajích, které byly předchůdci dnešních koncepcí fair play.

Mnoho představ o konceptu fair play je spojeno s rozvojem sportu v 19. století, hlavně s „muscular christianity“ ve Velké Británii. Touto myšlenkou se zabývali McIntosh, Mangan a Holt (in Sheridan, 2003, 7). Sport byl považován za důležitou formu mravní výchovy. Gentlemani byli vychováváni k tomu být silní a loajální ke své škole a sportovnímu týmu. Fair play je zde chápáno jako gentlemanské chování, tedy dodržování pravidel důstojným, slušným a poctivým způsobem.

Na britský školský systém navázal Piere de Coubertin, gentlemanská výchova mu přišla ideální pro položení základů moderního olympijského hnutí.

Z historického hlediska má fair play svůj původ v tradičním spojení socioekonomických podmínek.

Na profesionální úrovni je dnes sport často v rozporu se spravedlností a soutěž je dominantnější než smysl pro fair play. Některé neetické praktiky se týkají hlavně strukturálních a administrativních aspektů sportu. Například negativní vliv technických a technologických inovací, komercializace, nedostatečnost kodexů chování, nejednoznačnost pravidel nebo zaujatost a neprofesionalita funkcionářů. Další neetické praktiky jako nesportovní chování nebo neprofesionální chování jsou prováděny

samotnými hráči. Šíření těchto praktik ukazuje na morální krizi v elitních sportech, která je v rozporu s přesvědčením, že sport a fair play jsou neoddělitelně spojeny. (Sheridan, 2003, 6 – 8)

3.3.2 Fair play jako formalismus

Fair play je z hlediska formalismu hlavně teoretické pojetí. Toto pojetí říká, že hra je fair pouze v případě, že se hraje v souladu s oficiálními (formálními) pravidly daného utkání. Formalismus si pokládá řadu otázek: Co znamená participovat na hře? Co považujeme za skutečný herní akt? Co znamená vyhrát?

Podvádění ve sportu je potom podle formalistů, jako například Lüschen (in Sheridan, 2007, 9), chápáno jako úkony, díky nimž jsou předem zjevně či skrytě dohodnuty podmínky zvýhodňující jednu stranu. Je tedy porušena zásada rovnosti, kdy výhra nebo prohra závisí na rozdílných dovednostech a strategiích.

Tuto teorii kritizuje Leaman (in Sheridan, 2003, 9), protože není možné posoudit úmysly hráčů. Podle něj platí, že pokud hráč nevědomky porušuje pravidla (např. protože tak vždy hrál ve svém kulturním kontextu) a tím nevědomky dosahuje nespravedlivé výhody, není jisté, že podvedl. Je pro něj problematické, že se Lüschen zaměřuje na abstraktní zásady rovnosti nad rámec rozdílných dovedností a strategií. Tento abstraktní přístup v definici podvádění nebere v úvahu bohatou společenskou a kulturní tradici hry a koncepcí fair play. Povahu fair play nelze určovat pouze na základě pravidel hry. Proto je potřeba vzít v úvahu více než jen pravidla hry, než bude možné vyhodnotit, co je podvod. Podle D'Agostina (in Sheridan, 2003, 10) jsou to konvence, které určují použití pravidel v reálných situacích. Oficiální pravidla podle něj opomíjejí bohatost a rozmanitost hry. Dále McNamee (in Sheridan, 2003, 11) uvádí, že formalistická teorie vede ke kultuře morálního minimalismu, kde se předpokládá, že dokud není pravidlo porušeno, nenastávají žádné morální problémy.

Formalismus tedy neumí fair play plně definovat, protože nebere v úvahu širokou škálu možností chování. To ale neznamená, že v rámci fair play pravidla nehrají svou roli. Vhodnější by bylo definovat fair play nejen pomocí pravidel, ale také pomocí sociálních a kulturních norem, které nám lépe objasní, jak se konkrétní hra hraje. (Sheridan, 2003, 8 – 13)

3.3.3 Fair play jako hra (*play*)¹

Hra je v centru kulturního dění a nabízí zážitky. Filosofové sportu jako Suits nebo Meier soustředí svoji pozornost na různé způsoby vztahující se ke hře ve sportu. Jádrem fair play je podle nich představa, že sport je oddělen od každodenního života. Sport si každý vybírá dobrovolně a rozhoduje se jej provozovat proto, že je to druh rozptýlení.

Podle Huizingy (in Sheridan, 2003, 13) nás podvod jako prostředek k vítězství okrádá o charakter hry, protože podstatou hry je dodržování pravidel. Problémem však zůstává jak určit, zda jsou pravidla hry dodržována. Opět se dostáváme ke krizi ve sportu.

V rozporu s teorií, že sport je druh rozptýlení, je přístup např. těch elitních sportovců, kteří ve sportu vidí hlavně prostředek k uspokojení vnějších cílů. Už jim nejde pouze o to, aby si zahráli, uvolnili se a setkali se s přáteli. Berou sport jako práci, tedy jako prostředek k vydělání peněz, případně jako prostředek k dalším vnějším hodnotám. Často kromě peněz chtějí něco víc. Například slávu a uznání. Toho se pak snaží dosáhnout za každou cenu, třeba i pomocí nedovolených prostředků. Když dosáhnou slávy, často ji nemusejí unést a mohou spadnout až na samé dno, např. k drogám a alkoholu. (Martínková, 2013, 30 ff.) Jako uspokojování vnějších cílů chápou hru i Brom, Rigauer, Beamish a Gruneau (in Sheridan, 2003, 15), kteří chápou sport jako práci a kteří vidí sport jako odraz expresivních norem a hodnot západního kapitalismu.

Přitom by skrze sport měli sportovci formovat sami sebe a utvářet sociální svět. To je idealistická představa. Lze ji však naplnit tehdy, pokud nebude sport pouze prostředkem k uspokojení vnějších cílů a bude mít snahu naplnit oba vnitřní cíle, tedy jak specifické, tak soutěžní.

Pojetí fair play jako hry je však příliš zkreslená představa, protože hra je pouze jedním z aspektů sportu a není úplně jasné, jak to je v souvislosti s elitním sportem. Vzniká tady spíše rozpolcenost. (Sheridan, 2003, 13 – 16)

¹ Hra ve smyslu „*play*“ znamená bavit se nebo hrát si. Play je vlastně proces, který probíhá při hře ve smyslu game.

3.3.4 Fair play jako respekt ke hře (*game*)²

Existuje celá řada pojetí fair play, v nichž je tento pojem chápán ve smyslu respektu. Podobně jako teorie ctností definují tato pojednání fair play jako něco, kde jde o víc než o pouhé dodržování psaných pravidel hry. Patří sem úcta k druhým osobám, sebeúcta a respekt k duchu hry. Butcher a Schneider (in Sheridan, 2007), se věnovali fair play z hlediska respektu ke sportovní hře. Snažili se propracovat svůj koncept podrobněji a detailněji než sportovní filosofové před nimi. Ve formalismu šlo o posuzování, zda je sportovní chování etické. Snahou tohoto konceptu však bylo zajít ještě dále a zaměřit se na fair play i z jiné strany.

Respekt ke sportovní hře je vytvářen tím, že sportovci přijmou podstatu hry (*game*) za vlastní. Tato myšlenka musí být v souladu s teorií, že sportovec posuzuje vlastní jednání ve vztahu ke sportu. S ohledem na podstatu hry (*game*) se sami sebe sportovci ptají, zda je či není určitá činnost dobrá pro danou hru (*game*).

Základní myšlenkou této koncepce zůstává, že bychom neměli používat někoho k dosažení cíle bez jeho souhlasu. Pojem „fair play“ je zde chápán ve smyslu respektu ke hře. Je potřeba ctít ducha hry (*game*) a uvědomit si, že duch hry (*game*) není totožný s oficiálními pravidly. Je to něco nad rámec psaných pravidel, něco, co dělá hru (*game*) hrou a umocňuje její prožitek.

Důležitá je v tomto smyslu také úcta k druhým lidem. V případě her k soupeři, rozhodčímu, spoluhráčům a dalším účastníkům sportovního klání. Úcta a pokora před soupeřem neznámá odevzdanost, ani poráženecké nálady. Měla by dodávat utkání náboj a také trochu nádech dnes už dávno minulých, gentlemanských časů, kdy nešlo jen o vítězství za každou cenu. V neposlední řadě je však potřeba mít úctu sami k sobě. Pokud si sami sebe ceníme a známe svoji hodnotu, jsme schopni vyrovnat se s porážkou i vítězstvím a hrát s respektem ke hře (*game*) i jejím aktérům.

Butcher a Schneider (in Sheridan, 2007) se odvolávají na potřebu obecných zásad sportu. Je příznačné, že oni sami neposkytují obecný výčet zásad, protože se

² Hra ve smyslu „*game*“, znamená samotnou sportovní hru, zápas nebo utkání.

domnívají, že jejich teorie dává ucelený koncepční rámec pro rozhodování o tom, co je a není fair play.

Závěrem je potřeba říci, že koncepce Butchera a Schneidera (in Sheridan, 2007) je značně vzdálená skutečnosti, protože nedokáže zpracovat to, co by mohl být étos jednotlivých sportů, pokud jde o pravidla, dovednosti, historii, tradice, rituály a tak dále. V podstatě tato teorie ani nehájí ani nevysvětluje vztah mezi myšlenkou, že fair play jako respekt ke sportovní soutěži je základní princip v přístupu ke sportu, a zvláštnostmi konkrétních sportů. (Sheridan, 2003, 16 – 19)

3.3.5 Fair play jako společenské smlouvy

Požadavky na morálku jsou stanoveny v dohodách, které mezi sebou lidé uzavírají, aby řídily jejich sociální vztahy. Fair play ve smyslu společenských smluv nám ukazuje, že sportovci jsou ochotni řídit se pravidly. Když začnou hrát utkání, vstupují do společenské smlouvy, ve které se zavazují k dodržování pravidel utkání. Jaké zásady vyžaduje společenská smlouva v přístupu k morálce? Každý se může svobodně a dobrovolně chovat podle společenských norem. Každý jedinec vnímá potřeby druhých jako potřeby svobodných a rovnoprávných lidí. V každém družstvu bychom měli profitovat ze spolupráce s druhými.

Toto pojetí je o poznání lepší než formalismus. Zaobírá se, stejně jako formalismus, dodržováním pravidel. Počítá s tím, že hráči budou pravidla dodržovat, protože se k tomu zavázali tím, že zahájili utkání. Mluví se zde o respektování svobodné volby, kdy se předpokládá, že hráč se svobodně a dobrovolně rozhodl na základě předem daných podmínek, zda utkání hrát chce nebo nechce. Každý hráč respektuje vůli druhého, jak soupeře, tak spoluhráče. Zároveň se zde mluví o kooperaci v týmu. Hráči vstupující do týmu, musí přijmout svoji roli. Aby tým fungoval, je potřeba, aby měl každý hráč své místo a svůj úkol. Každý hráč se může svobodně rozhodnout, zda toto přijme nebo ne. Bohužel však ani tento princip nejde dostatečně do hloubky, protože když se nad tím zamyslíme, zjistíme, že rámování sportu tímto způsobem může snižovat pojetí fair play na negativní úroveň. Jde o to, že sportovci přistoupí na dohodu, která se týká dodržování pravidel. V rámci této dohody však neudělají o nic více nebo méně, než se od nich očekává v rámci pravidel. Může také dojít k tomu, že dva celky, například v ledním hokeji, se dohodnou, že budou

akceptovat velmi drsnou hru. To pak nemá s fair play mnoho společného. (Sheridan, 2003, 19 – 22)

Sportovci sice ke smlouvám přistupují dobrovolně, ale někdy si to ani neuvědomují. Své dohody často nedodržují a faulují nebo se chovají jiným nepřiměřeným způsobem. Vystává tu tedy otázka, zda případné fair play chování pramení z toho, že se se smlouvou, do níž vstoupili, ztotožnili a berou ji jako správnou, anebo dodržují pravidla pouze kvůli strachu z trestu.

3.3.6 Fair play jako systém racionálních norem

Etické normy tvoří základ společenského a morálního kodexu chování. Jak jsem zmínila již v úvodu, *Kodex sportovní etiky* je základním dokumentem, ve kterém se řeší chování sportovců, funkcionářů, institucí a vůbec všech lidí, kteří se kolem sportu pohybují. V zásadě by mělo být jasné, že by se každý člověk měl řídit určitými morálními standardy. V principu racionálních norem však uvažujeme, proč je nutné dodržovat obojí, společenská pravidla i pravidla hry. Společenské normy nám totiž ukládají dodržovat charakter hry, který nemusí být zcela kompatibilní s oficiálními pravidly. Na tom může být cosi znepokojivého, obzvláště pokud charakter hry ukládá hráčům podvádět nebo ubližovat ostatním hráčům. V pravidlech všech sportovních her stojí, že se nesmí faulovat, znevažovat soupeře a další účastníky utkání. Charakter některých her však dovoluje taktické fauly, které se dokonce mohou stát základní taktikou v určitých fázích hry. Aby tedy bylo možné tvrdit, že došlo k úmyslnému porušení pravidel, musí být částečně zamítnut charakter sportu. Bylo by správné dodržovat charakter sportu prakticky pouze tehdy, pokud neporušuje základní etické principy. Tento problém se týká hlavně sportovních her. (Sheridan, 2003, 12 – 13)

Na druhé straně máme takzvaně etické hry, které jsou založené na prožitcích, jako jsou vzrušení, výzva, zábava, drama nebo radost. Jejich průběh a realizace závisí na postoji hráčů. Pokud jsou hraví a nechají se snadno strhnout, splní hra všechna očekávání. Často se však setkáváme s negativistickým postojem, obzvláště u sportující mládeže ve školní tělesné výchově. Žáci se dnes někdy až stydí za to, že umějí být čestní a umějí se nadchnout. Pokud se setkáme s kolektivem, který má negativní postoje, čeká nás těžká práce, na jejímž konci je nejistý výsledek. Snažíme se žákům vštípit zásadní myšlenku, že chovat se k soupeři s respektem a hrát poctivě je správné a čestné.

Princip fair play jako racionální norma se snaží brát v úvahu charakter hry i společenské a kulturní tradice. Jde však o to, že normy nemusejí být vždy racionální. A záleží pak na každém daném člověku, zda normu přijme za svou či nikoliv. U nás v České republice se bohužel stává normou korupce. Některé sportovní kluby a funkcionáři tuto normu přijali i do sportu. Tato norma však není racionální. Na každém z nás je, aby racionálně posoudil správnost daných norem a řídil se podle nich. To je asi hlavním problémem této koncepce, ochota a schopnost posoudit, co je dobré, správné a co naopak raději odvrhnout, protože to škodí.

3.3.7 Fair play jako ctnost

Posun fair play směrem k teorii ctností jako pokus řešit některé problémy moderní etiky je výrazem nespokojenosti s některými základními aspekty současné západní společnosti. Teorií ctností se zabývají McIntyre, Taylor, Gilligan a Noddings (viz Sheridan, 2003). Podporují pojetí etiky založené na rozvoji ctnostného charakteru na rozdíl od morálky, která vyjadřuje pouze, jak jednat v souladu s povinnostmi. Teorie ctností je snaha zaměřit se na povahu sportu s cílem vytvářet morální ideály fair play. Aby bylo možné naplnit myšlenku fair play, je potřeba, aby hráči nejen pravidla znali, ale také aby věděli, proč pravidla existují a proč má smysl je dodržovat.

Loland a McNamee zakládají své představy o fair play na Aristotelově morálním ideálu, ten je založen na správnosti lidského charakteru. V souladu s etikou dávají přednost soutěžícím, kteří dodržují pravidla proto, že mají dobrý charakter, před těmi, kteří dodržují pravidla ze strachu z postihu. Protože už Aristoteles říká, že ctnostem se lze naučit, je jasné, že každý člověk se může stát ctnostným. Problém však nastává ve chvíli, kdy zjistíme, že člověk si často nechce připustit, že dělá něco špatného. Nevíme však, jestli si někteří jedinci své nemorální chování nechtějí připustit, nebo zda ani neví, že se chovali nemorálně, protože danou věc berou jako normu. Stav se pravděpodobně nezlepší, dokud se minimálně v určitých situacích přestupky proti pravidlům budou nadále řadit do základních herních taktik.

Fair play se ztotožňuje se ctnostmi, protože ty jsou nezbytné pro fungování člověka v jakékoliv komunitě. Z této teorie vyplývá, že fair play neznamená pouhé dodržování pravidel, spíše popisuje správné postoje sportovců a pravého sportovního ducha. To nechává prostor k úvaze, že fair play myšlení může být utvářeno

prostřednictvím sportovní výchovy. To však vyžaduje vysokou morální odpovědnost od trenérů a jiných lidí, pohybujících se především v žákovských přípravkách.

Jedním z prostředků výchovy k ctnostem, fair play a morálnímu chování je nápodoba.

Hlavním osobou, která ve sportovním družstvu působí na sportovce, je trenér. Řečeno slovy sportovních pedagogů, jednou z rolí na trenérském postu je role vychovatele. Úkoly trenéra jako vychovatele jsou snaha ovlivnit názory, postoje, zájmy a eventuálně i vlastnosti svěřenců. Jak vyplývá ze studie Svobody a Bartůňka (1988), nejčastěji preferují trenéři roli motivátora a vychovatele. Z toho lze odvodit, že by si sami trenéři měli být vědomi, co tato role obnáší a chovat se podle toho.

Trenér by tedy měl jít příkladem nejen po stránce technické, ale především po stránce mravní. Měl by být kladen velký důraz na jeho bezúhonnost, morální kvality a schopnost předat morální zásady mladým sportovcům. Jaké zásady nebo též ctnosti by měl správný trenér mít?

Budcher, Aschneider uvádí čtyři základní ctnosti. Soucit, poctivost, zásadovost a upevňování sportovního přátelství. Tyto čtyři ctnosti mohou být vyučovány nejen v programech sportovních škol, ale také mohou být vštěpovány sportovcům od nejtútlejšího věku. (Sheridan, 2003, 26 – 31) Teorie ctností zachází hluboko do jádra problému. Člověk respektuje pravidla a jejich dodržování dle zásad fair play. Prosazuje fair play chování v jakékoliv situaci a to může popírat charakter hry.

Problém chápání fair play jako ctnosti, spočívá v tom, že vlastně nevíme, jaké vlastnosti či vzorce chování jsou ve fair play zahrnuty a jakou cestou se k nim dostat.

3.3.8 Fair play jako étos

Na předešlých řádcích upozorňuji na to, že žádná koncepce zatím nebyla ideální, protože nevěnuje dostatečnou pozornost sociálním ani historickým základům sportu a ani se nevěnuje étosu hry. Je však důležité uvědomit si, že každá hra má nejen pravidla, ale také vlastní étos. Pojem étos zachycuje rozdíl mezi tím, co je přípustné nebo nepřípustné a přijatelné nebo nepřijatelné nad rámec pravidel. Což vychází z podstaty tohoto slova, které znamená mravní základ.

Princip fair play jako étos je založen na snaze formulovat jedinečnost charakteru a kultury daného sportu ve spojení s pravidly. Tím je tato koncepce jedinečná, protože v sobě zahrnuje vše, co je ve sportu důležité.

Je jasné, že étos hry přesahuje do života samotných hráčů, protože hra, kterou hrají, nebo sport, který dělají, je nedílnou součástí jejich života, a často se stává životním stylem. Pro sport se každý rozhodne dobrovolně, dělá ho ve svém volném čase, získává zde přátele, jejichž postoje a chování jej ovlivňují.

To, že se sport stává životním stylem a zasahuje do životů sportující populace, jsme si již řekli. Otázkou však zůstává, zda je to vždy dobře. Zda si ze sportu odnese něco lepšího a hlubšího než jen vyplavení endorfinů. Co použitelného nás sport může naučit. Bezesporu je tomu píle, odhodlání, disciplinovanost, pravidelnost. Ale mělo by tu jít o víc. Sport do určité míry vychovává i po morální stránce. Ale tato míra může být různá. Učit děti tomu, že když je někdo lepší než já, mohu si nedovoleně pomoci, abych ho „zneškodnil“, to není ten nejlepší příklad. Ale ve sportu se to děje. Jde pouze o to vyhrát, jakým způsobem, to už je věc druhá. Vrcholový sport tak často absentuje čestnost a touhu po morálním vítězství.

4 Rozhodčí

Rozhodčí a jejich působení ve sportu hrají v nazírání na etiku a fair play velkou roli. Ve většině kolektivních sportů je hra a smýšlení hráčů na hřišti ovlivněno právě přítomností rozhodčích. Tato kapitola má v této diplomové práci své významné místo právě proto, že na rozdíl od ostatních kolektivních sportů v ultimate frisbee rozhodčí chybějí. Proto je třeba jejich roli ve sportu popsat.

4.1 Historie rozhodčích

Pojem rozhodčí je neodmyslitelně spjat s fotbalem. Ve fotbale se rozhodčí objevili vůbec poprvé ve sportovní historii. Zpočátku, okolo roku 1863, když ještě nebylo potřeba rozhodčích, řešili spory na hřišti kapitáni obou týmů, kteří se vždy společně domluvili. V roce 1873 byl ustanoven takzvaný pozorovatel, který na žádost zástupců družstev přerušil hru a sdělil jim svůj názor. V roce 1878 byla ve fotbalovém utkání poprvé použita píšťalka. Vývoj směrem k nezávislým rozhodčím pokročil v roce 1887. Tehdy ještě rozhodčího volili zástupci družstev, kteří se zároveň stávali jeho pomocníky. Rozhodčí vlastně stále fungoval jako pozorovatel, který do hry vstupoval jen tehdy, pokud se zástupci družstev nedohodli a obrátili se na něj. V roce 1891 nastal výraznější zlom. Rozhodčí dostal pravomoc samostatně rozhodnout, ale zároveň měla družstva stále možnost jej k rozhodnutí vyzvat. A tak se na zápasech poprvé objevil rozhodčí. Pak přibyl ještě další, který měl pomáhat hlavnímu rozhodčímu při řešení sporů, od roku 1891 nazývaný čárový rozhodčí. Rok nato již hlavní rozhodčí rozhodoval sám a jeho rozhodnutí bylo konečné. Ani čároví rozhodčí nemají právo vyzývat hlavního rozhodčího k zákroku. Po roce 1892 nastalo více než čtyřicetileté období, které se obešlo bez zásadnějších změn. Dalším důležitým rokem pro fotbalové rozhodčí se stal rok 1936, kdy se ustanovilo, že pravomoc rozhodčího počíná jeho vstupem na hrací plochu. Ten samý rok byl do pravidel také zapsán pojem „podle názoru rozhodčího“. Tehdy bylo již zcela jasné, kdo má na hřišti hlavní slovo a kdo rozhoduje o naplňování pravidel. (Hoza, 2014)

4.2 Rozhodčí a jejich vliv na morálku a fair play

Z podstaty termínu „sportovní rozhodčí“ vychází, že se sudím se nediskutuje, na chyby se neupozorňuje, jeho rozhodnutí se respektuje a na nic se jej neptá. Přítomnost rozhodčího na hřišti může vést hráče k morálnímu minimalismu. Rozhodčí je osoba, která, jak vyplývá z významu slova, rozhoduje o dění na hřišti. Už to samo o sobě znamená, že hráče tento systém nenutí přemýšlet o tom, jak jednají a jak se chovají. Věrní myšlenke běžného rčení převedeného do sportovní terminologie: „Co rozhodčí nevidí, srdce nebolí,“ se dostávají často za hranice morálního chování.

S rozhodčím na hřišti vyvstává zásadní otázka k morálce. Pokud hráči hrají fair play, je to proto, že ví, že je to správné a chtějí být morální? Nebo se pouze bojí trestu od rozhodčího?

K rozvoji fair play myšlení rozhodně přítomnost třetí osoby na hřišti nepřispívá. Hráči se sice dostávají do situací, kdy by se měli umět rozhodnout, jak se zachovat, často však pouze vědomí toho, že si mohou nedovoleně pomoci, pokud to nikdo neuvidí, může být příčinou nemorálního chování.

Do hry tady vstupuje další, třetí člověk, který je ovlivnitelný. Teoreticky by měl být nestranný, ale ne vždy tomu tak je. V současném fotbale proběhla nedávno kauza, která otřásla celou (ne pouze) sportovní veřejností. Tak se ukázalo, jakých rozměrů může podvádění a ovlivňování zápasů přes rozhodčí, manažery a delegáty klubů dosáhnout. (Novák, 2014)

V dnešní době rozhodčím napomáhají k odhalení přestupků různé technické inovace jako kamery, jestřábí oka, zvukové signály a podobně. Hráči vědí, že nesportovní chování bude odhaleno, ale někteří z nich stejně riskují a snaží se podvádět. Zkoušejí na rozhodčí různé posunky, například rozhazování rukou. Proč mají snahu své chování dodatečně zamaskovat, když vědí, že je zachytilo množství kamer, a když nebudou potrestáni hned, po zápase se diskutím a možnému trestu nevyhnou? Cena vítězství je pro ně tak veliká, že riskují i potupné propírání svého jména v médiích.

Využívání technologických pomůcek k odhalení porušení pravidel může mít vliv na odsunutí fair play do pozadí. Sportovci nejsou nuceni přemýšlet nad tím, jestli se přiznají k chybě nebo uznají soupeřovu připomínku. O pravidlech vlastně nemusejí přemýšlet, protože kromě rozhodčího, který dbá na dodržování pravidel, jsou zde ještě kamery nebo různá zvuková zařízení, která rozhodčího na chyby upozorňují.

4.3 Rozhodčí a ultimate frisbee

Ultimate frisbee je sportovní hra, která se hraje bez rozhodčích a morální vlastnosti hráčů spíše rozvíjí. Rozhodně se v ultimate frisbee nedá hovořit o morálním minimalismu. Je to hra, ve které se čestnost cení více než vítězství. Hra, ve které nerozhodují rozhodčí, ale sami hráči. Je zde maximálně naplněn étos hry, protože se zde rozumně propojují pravidla, charakter i kultura sportu. V pravidlech ultimate frisbee stojí: „Každý hráč se podílí na rozhodování a je odpovědný za dodržování pravidel. Ultimate frisbee spoléhá na Spirit of the Game (duch hry), a tak odpovědnost za fair play leží na každém hráči. Spoléhá se na to, že žádný hráč úmyslně neporuší pravidla, tím pádem nejsou pro přestupky vůči nim tvrdé tresty – je snaha pokračovat ve hře tak, jak by nejspíše pokračovala, kdyby k přestupku nedošlo“ (ČALD, 2013).

Z toho vyplývá, že pravidla ultimate frisbee předpokládají čestné chování a podvod naopak nepřipouštějí jako něco, čím by si aktéři hry měli pomáhat. Navíc je zde vyžadována vysoká úroveň mravní způsobilosti a hráči jsou neustále vystavováni situacím, v nichž jsou nuceni jednat mravně. Je to sport, který každého strhne svou čestností, takže pokud přijde nováček a na prvním turnaji ještě váhá, zda nahlásit, že chytl disk v autu, postupem času by ho jiná možnost, než zachovat se tak, jak je to správné, v drtivé většině případů ani nenapadla.

V ultimate frisbee berou na sebe zodpovědnost za své chování sami hráči. Pokud udělají chybu, přiznají se. Rozhodčí vlastně nejsou potřeba. Po porušení pravidel dochází buď ke ztrátě disku, nebo k navrácení hry před moment, kdy se přestupek stal, nikdy však k penaltám, či nějakým trestům, protože se zkrátka nepočítá s tím, že by někdo úmyslně podváděl. Zjednodušeně řečeno, kdo tyto zásady nectí, nemá v ultimate frisbee co dělat, a i samotné týmy si toto většinou samy hlídají.

Ale i mezi hráči se najdou tací, kteří mají pocit, že absence rozhodčích brzdí ultimate frisbee v rozvoji. Což podle některých nespraví ani pozorovatelé, které je možné vidat pouze na mistrovství světa a v americké lize. „Observeři“ plní dnes v ultimate frisbee podobnou funkci jako první pozorovatelé ve fotbale. Sledují hru, a pokud se hráči nemohou dohodnout, zeptají se pozorovatele. Jeho rozhodnutím se však nemusejí řídit. Nejhlasitější zastávce ultimate frisbee s rozhodčími je Josh Moore, který na jaře roku 2012 založil American Ultimate Disc League, tedy americkou profesionální ligu v ultimate frisbee. Tato soutěž se však u valné části ultimate frisbee komunity

setkala s negativním ohlasem. Ani tak nevdí, že si Josh Moor částečně upravil pravidla, například zdržování je místo obvyklých 10 sekund pouze 7, a hrací dobu, která je místo obvyklých 50-ti až 120-ti minut přesně daných 4 krát 15 minut. Většina hráčů nejvíce kritizuje právě zavedení regulérních rozhodčích, protože tím ztrácí hra ultimate frisbee své kouzlo a jeden ze svých principů. To, že se profesionální liga nesečkala s nadšeným přijetím, dokládá fakt, že v ní nenajdeme, až na několik výjimek, žádné špičkové hráče, které obdivujeme v tradiční americké klubové lize.

5 PŘEDSTAVENÍ ULTIMATE FRISBEE

Na tomto místě se dostáváme k samotné podstatě této diplomové práce. Komplexně zde představím mladý kolektivní sport ultimate frisbee tak, abychom v dalších kapitolách věděli, o jaký sport se jedná.

5.1 Historie ultimate frisbee

Historie ultimate frisbee se datuje od roku 1871, kdy v americkém státě Connecticut sídlila firma Frisbie Baking Company, která vyráběla koláče v mělkých kulatých formách. Místní studenti si s formami od koláčů začali házet, proto můžeme říci, že to byly prvopočátky frisbee ve světě. Na další vývoj si muselo frisbee počkat až do roku 1947, kdy si Walter Frederick Morrison všiml vzrůstající popularity UFO a napadlo ho vydělat si na jeho umělohmotné verzi, kterou nazval Pluto Platter. Jeho vylepšený létající objekt měl úspěch a v roce 1951 se začal masově prodávat.

V roce 1957 si disku všimla firma Wham – O a domluvila se s Morrisonem na prodeji práv. V roce 1958 byl Morrisonovi udělen patent, a tak je tento rok považován za oficiální rok vzniku létajícího disku. Firma Wham – O neustále pracovala na zlepšení názvu i tvaru disku. V roce 1959 tedy vznikl dnes již vžitý název „frisbee“ a o několik let později v roce 1964 vzniklo frisbee, se kterým se hraje dodnes. Disk, který má po obvodu na horní straně vystupující drážky, které pomáhají letové stabilitě, byl patentován roku 1966.

Nová kolektivní hra s názvem ultimate frisbee vznikla v roce 1967 mezi studenty střední školy v Maplewoodu v americkém státě New Jersey. Ti se chtěli při házení začít více hýbat, běhat, a tak vznikla první pravidla a vymezení hřiště. (Baccarini, 2008)

V současné době se ultimate frisbee hraje na všech světadílech, pochopitelně vyjma Antarktidy. Světová federace eviduje více než 100 národních asociací a počet aktivních hráčů se dá počítat na desetitisíce. (Filandr, 2007)

Do Československa se dostalo ultimate frisbee poprvé v osmdesátých letech, kdy bylo použito jako jedno ze sportovních náčiní na spartakiádě v roce 1980.

Díky otevření hranic se do Československa v roce 1991 dostali vysokoškolští plavci z Itálie, kteří své kolegy z Českého vysokého učení technického – Fakulty

elektrotechnické základy ultimate frisbee naučili. Ve stejném roce pak katedra tělesné výchovy téže fakulty zařadila tuto hru mezi vyučované sporty. Vznikl zde první oddíl ultimate frisbee. V roce 1992 se v Praze uskutečnil také první mezinárodní turnaj za účasti dvanácti družstev. V roce 1993 vznikla Česká asociace frisbee (dnes Česká asociace létajícího disku).

V roce 1994 byla Česká asociace frisbee přijata za člena World Flying Disc Federation (mezinárodní asociace létajícího disku). Od této chvíle má výkonost české reprezentace neustále vzestupnou tendenci a dnes se řadí k nejlepším týmům v Evropě. (ČALD – Filandr, 2007, 13)

5.2 Vznik a vývoj světové asociace létajícího disku

Mezinárodní federace spojující a regulující všechny sporty s létajícím diskem se nazývá World Flying Disc Federation – Světová asociace létajícího disku (WFDF). Počátek této organizace se datuje do roku 1984, kdy ve Švédsku poprvé vznikla organizace sdružující sporty s diskem. Později se sídlo Světové asociace létajícího disku přesunulo do Spojených států amerických, přesněji do Colorada. Světová asociace létajícího disku je neziskovou organizací, která sdružuje 51 stálých i prozatímních členů ze šesti kontinentů. Největší pozornost je věnována ultimate frisbee, které se v současné době hraje ve více než 80-ti zemích po celém světě. (Baccarini, 2008)

Světová asociace létajícího disku je zapojena do olympijského hnutí a je řádným členem Mezinárodní asociace světových her (IWGA) a Sportaccord, největší organizace na světě zastřešující sportovní aktivity. Světová asociace létajícího disku registruje i další sporty s létajícím diskem. Patří sem Guts, Freestyle, Discgolf, hod do dálky, Double Disc Court, Self Caught Flight, hod na přesnost a Discathlon. (Filandr, 2007)

5.3 Pravidla a principy hry

Ultimate frisbee je kolektivní sport, který hrají proti sobě dva týmy o sedmi hráčích (v hale o pěti hráčích). Hraje se zpravidla na fotbalovém hřišti o rozměrech 100 x 37 metrů, přičemž na každé straně hřiště je koncová zóna hluboká 18 metrů. Obvodové čáry nejsou součástí hřiště, čára oddělující koncovou zónu od hřiště naopak je součástí hřiště. Cílem hry je dostat disk do koncové zóny soupeře a to pomocí přihrávek. Hráč s diskem nesmí dělat kroky, ale může přihrávat kterýmkoliv směrem.

Ultimate frisbee je bezkontaktní sport, hraje se bez rozhodčích a to, jak mají hráči rozhodovat hru a jak se chovat na hřišti, určuje tzv. Spirit of the Game (duch hry).

Hraje se ve třech kategoriích – Open, kde mohou hrát muži i ženy bez omezení (ženy se v něm ovšem objevují spíše výjimečně), dále ženy a v neposlední řadě mix, v němž hrají muži a ženy v poměru 4:3 nebo 3:4. V ultimate frisbee jde o unikátní kombinaci prvků fotbalu a amerického fotbalu, ale jako náčiní se používá létající disk.

Hrací doba je zpravidla vymezena získáním 17-ti bodů jedním ze soupeřů nebo uplynutím 100 minut, ale může se lišit podle typu turnaje. Hra tedy trvá do dosažení 17-ti bodů jedním týmem, pokud se však žádnému z nich nepodaří dosáhnout požadovaného skóre, hraje se dle hrací doby až do závěrečného zvukového signálu (ukončení zápasu organizátorem turnaje). Hrací doba i výška skóre se mohou lišit. Na soutěžích jako je mistrovství světa, Evropy, na kvalifikacích na tyto akce a na mezinárodních turnajích se hrají zpravidla stominutové zápasy a do skóre 17 bodů. Na běžných turnajích se hrací doba pohybuje od 40-ti minut do 60-ti minut a skóre do 15-ti bodů. V české lize a na mistrovství České republiky se hraje na skóre do 15-ti bodů a hrací čas se pohybuje od 50-ti do 90 minut. Hrací doba se rovněž může lišit první a druhý hrací den. Zároveň se může lišit hrací doba zápasů základní skupiny, křížových zápasů a finále popřípadě semifinále. Nejčastějším důvodem takto zkrácené herní doby jsou zpravidla finance nebo potřeba uvolnit hřiště v kratším časovém horizontu. V České republice se ultimate frisbee hraje na fotbalových hřištích, takže se musí obvykle přizpůsobovat česká liga v ultimate frisbee rozpisům fotbalových zápasů. Majitelem hřišť jsou zpravidla fotbalové kluby, a tak se vždy musí najít kompromis.

Před začátkem hry si týmy losem (flípem) určí, kdo bude jako první útočit, kdo bránit, a rozdělí si strany hřiště. Na začátku hry a před každým bodem si hráči stoupnou na základní čáru (čára oddělující koncovou zónu od hřiště) a jeden z hráčů hodí disk směrem k soupeřově koncové zóně (výhoz). Ve chvíli, kdy disk opustí ruku vyhazujícího hráče, mohou se hráči začít libovolně pohybovat po hřišti. Výhoz chytá vždy jeden hráč ze soupeřova týmu, ten může disk buď chytit, nebo nechat spadnout na zem. Nesmí se však disku dotknout a poté jej upustit, v takovém případě disk ztrácí, dochází k tzv. turnover, a útočí soupeř.

Cílem útočícího týmu je dostat disk do koncové zóny soupeře. K tomu slouží přihrávky, které mohou létat kterýmkoliv směrem. Hráč, který chytne disk, se musí co

nejdříve zastavit, pokud tak neučiní, dopouští se kroků a musí se vrátit zpět na místo, v němž disk chytal.

Obránci se snaží získat disk pod svoji kontrolu. Tato situace nastává, pokud se soupeři nepovede dokončit přihrávku. K tomu může dojít různými způsoby. Chybou útočníka tak, že disk zahodí, chytne v autu nebo si nechá napočítat zdržování 10 vteřin (počítá vždy obráncem, který přistoupí nejbližší k útočnickovi držícímu disk). Nebo po sražení či chycení disku obráncem.

Po dosažení bodu si týmy vymění strany, družstvo, které dalo bod, zůstává v dané zóně a soupeři se přesunou na druhou stranu. Vždy po dosažení bodu se může vystřídat libovolný počet hráčů. Střídání je povoleno pouze po dosažení bodu, pokud nedojde ke zranění.

Pro vymezené téma je zvláště důležité následující: „Ultimate frisbee se hraje bez rozhodčího, to znamená, že každý hráč má práva a povinnosti rozhodčího. Hráči na hřišti přicházejí jako přátelé, a jako přátelé z něj i odcházejí. Je dobrým zvykem, že se po skončení hry postaví do kolečka střídavě hráči obou týmů a zhodnotí průběh hry. Na závěr si podají ruce“ (ČALD – Filadr, 2007, 20).

6 SPIRIT OF THE GAME

6.1 Co je Spirit of the Game

Spirit of the Game (SOTG), neboli duch hry, je to, co odlišuje ultimate frisbee od ostatních kolektivních sportů. Je to základní myšlenka celé hry a zároveň velmi prestižní ocenění. Cílem každého týmu je být nejlepší ve Spirit of the Game a zároveň vyhrát turnaj. V ultimate frisbee nejsou rozhodčí, každý hráč tedy přejímá odpovědnost za dodržování pravidel a své chování na hřišti. Spoléhá se na to, že žádný hráč úmyslně neporuší pravidla, a tak jsou tresty za přestupky jen minimální. Cílem je vždy pokračovat ve hře, jako kdyby k žádnému přestupku nedošlo. Neznamená to však, že týmy nejsou soutěživé. Naopak nejlépe hodnocené zápasy bývají často ty nejtěžší, vypjaté, kde se soupeři přetahují o každý bod, ale hrají čistě a bez negativních emocí. Hráči ultimate frisbee jsou vlastně jakási komunita a pokud se najde tým, který nerespektuje Spirit of the Game, není to hrdinství, ale ostuda.

Pro to, aby měl tým dobrý Spirit of the Game, je důležitých několik pravidel. Perfektně znát pravidla, aby mohl dělat správná rozhodnutí. Rozhodovat se spravedlivě a objektivně nehledě na to, zda po dané situaci ztratím disk. Mluvit pravdu a to ve všech situacích. Když víte, že jste v autu, přiznáte to. Vysvětlit svůj názor jasně a stručně, aby nedocházelo ke zbytečnému přerušování a protahování hry. Umožnit protivníkovi vyjádřit svůj názor. Vyřešit diskuse tak rychle, jak je to možné. Užívat zdvořilého jazyka. V průběhu celé hry hlásit přestupky vyváženě a hlásit jenom takové přestupky, které podstatně ovlivní výsledek aktuální herní situace. (ČALD, 2013)

6.2 Kategorie hodnocení Spirit of the Game

Po každém zápase na turnaji dostanou týmy od organizátorů takzvaný „Spirit sheet“, do kterého se zapisuje skóre Spirit of the Game. Bodování není nahodilé, ale je určeno kategoriemi, které se bodují. Pro hodnocení máme těchto pět kategorií: znalost pravidel a jejich používání, fauly a tělesné kontakty, férové smýšlení, pozitivní myšlení a sebekontrolu a poslední kategorií je komunikace. V následujících podkapitolách si přiblížíme jednotlivé kategorie a způsob jejich hodnocení.

6.2.1 Znalost pravidel a jejich dodržování

Tato kategorie je důležitá pro plynulý průběh hry. Jde o to, že pokud hráči pravidla neovládají, trvá řešení hlášek na hřišti déle a hra se zbytečně přerušuje. Pokud každý hráč ví, co má dělat, vyhne se zbytečné debatě se soupeřem a přerušování hry. Každý tým je povinen připravit svoje nováčky na hru i po teoretické stránce a na hřišti za ně zodpovídá. V ultimate frisbee však platí, že problém na hřišti řeší pouze hráči na hřišti, zpravidla pouze ti, jichž se problém dotýká. Na sporné situace, například chytání disku na hranici autu, je možné zeptat se nejbližších diváků, pokud si ani jeden z týmů není jistý, zda hráč stál či nestál v autu.

Pravidla jsou v ultimate frisbee důležitá. Ale již z jejich podstaty vyplývá, že hráči na hřišti jednájí čestně a morálně. Nemají ani důvod jednat jinak, protože si zápas rozhodují sami. Jak bylo řečeno výše, pravidla předpokládají, že přestupky, ke kterým dojde, nepáchají hráči s úmyslem nečestně vyhrát. Pouze se tak stane v zápalu boje. A tomu také odpovídá řešení daných situací. Hráči mají vždy snahu se dohodnout a situace řešit v klidu a bez negativních emocí. Veškerá zodpovědnost za hru spočívá na samotných hráčích a tím je do centra pozornosti uvedena morálka, čestnost a smysl pro fair play, protože hráči jsou neustále vystavováni situacím, ve kterých musejí ukázat svůj charakter.

6.2.2 Fauly a tělesné kontakty

Základem této kategorie je zhodnotit snahu soupeře o vyhýbání se faulům a tělesným kontaktům. Ultimate frisbee je bezkontaktní sport, ale jsou situace, kdy se kontaktu vyhnout nedá, a jsou i situace, kdy je sporné, zda k faulu došlo či ne. Je však na hráčích, jak vzniklé situace ohodnotí. Opět předpokládáme, že k faulu či kontaktu

nedošlo úmyslně, a tak necháváme na hráči, který je tím „poškozeným“, zda foul nahlásí či ne. Pokud má pocit, že foul neměl vliv na hru, nemusí ho ani hlásit. Tělesný kontakt je neodmyslitelně spojen i s fyzickou přípravou hráčů. Pokud je někdo špatně připraven, hůře ovládá v rychlosti na hřišti své tělo, neumí rychle reagovat a poté může docházet ke kontaktu se soupeřem snáze. Je proto nutné, aby si hráči uvědomili, že ultimate frisbee není jen běžné házení si v parku, ale je to sport, který vyžaduje soustavnou fyzickou přípravu.

6.2.3 Férové smýšlení

Férové smýšlení se týká hlavně hodnocení „hlášek“, které byly při zápase použity. Zda soupeři přijali upozornění na chybu ve vypjaté situaci a jak ji přijali. Při zápase může docházet k řadě situací, kde není jasné, zda šlo o přestupek, nebo ne. Například, když dojde současně k chycení disku obráncem i útočником, disk má mít útočník, ale někdy není jasné, kdo byl u disku opravdu první. Nebo pokud dojde k možnému faulu od obránce na útočníka při odhodu disku, nemusí být vždy jasné, zda šlo o tzv. handblock nebo skutečně o foul. Na hráčích je, jak dané situace vyřeší. Často, hlavně v případě autů, či faulů, je opravdu pouze na hráči, jak situaci ohodnotí a zda bude jednat čestně. V ultimate frisbee se však stává jen zcela zřídka, že dojde k morálnímu přestupku. Hráči si velmi zakládají na vysokém morálním standardu hry.

6.2.4 Pozitivní myšlení a sebekontrola

Pro hráče ultimate frisbee je pozitivní myšlení při hře velmi důležité, právě zde se ukazuje, že důležitější je způsob, jakým hráči hrají, než to, jak zápas dopadl. S tím je spojena sebekontrola, která by měla charakterizovat každého hráče. Hodnotíme to, jak působili soupeři na hřišti. Tedy zda se snažili hrát co nejlépe a s nasazením po celý zápas i ve chvíli, kdy prohrávají. Hodnotíme i to, zda soupeři ve vypjatých situacích krotili své negativní emoce. Hra má být vypjatá a hrát se má s nasazením, ale negativní emoce sem nepatří. Jde o to, aby na hřišti vládla příjemná atmosféra a hráčům se hrálo dobře.

6.2.5 Komunikace

Tato kategorie se dočkala v posledním roce změny. Původně zde byla kategorie s názvem „Jejich Spirit v porovnání s naším“, kde se hodnotilo, zda je spirit soupeře lepší, stejný nebo horší než spirit vlastního týmu. Ale to nebylo příliš vypovídající a navíc v hodnocení Spirit of the Game něco chybělo. Proto přišla WFDF se změnou v podobě nové kategorie „komunikace“. V této nové kategorii se hodnotí způsob komunikace mezi soupeřícími týmy. Jejich schopnost komunikovat mezi sebou vzájemně i mezi soupeři. Komunikace na hřišti je v ultimate frisbee velmi důležitá. A to jak mezi soupeři, tak mezi spoluhráči. Je potřeba komunikovat konstruktivně, jasně a bez emocí.

7 Cíle ultimate frisbee ve srovnání s ostatními kolektivními sporty

Stanovení cílů je jedním ze základních aspektů sportu. Tuto kapitolu jsem zařadila do práce z toho důvodu, že právě srovnání cílů z pohledu ultimate frisbee a ostatních kolektivních sportů je rozdílné – popsání cílů v ultimate frisbee tak může přispět k novému pohledu na vnitřní cíle ve sportu. Právě na tom, jaké mají jednotlivé sporty cíle, můžeme ukázat jejich charakter. V následujících řádcích si ukážeme rozdíl mezi pojetím cílů z hlediska většiny sportů a z hlediska ultimate frisbee. Uvidíme pak, proč je ultimate frisbee jedinečným sportem – zvláště z hlediska etiky. V této kapitole se tedy pomalu dostáváme k jádru problému, protože částečně i díky popsání vnitřních cílů bude možné definovat etické aspekty ultimate frisbee.

7.1 Prostředky a cíle sportovních týmů

Na úvod je třeba definovat, co je sport a co jsou prostředky a cíle ve sportu. Také bude potřeba vysvětlit vztah mezi prostředky a cíli, který se nazývá instrumentálnost. „Instrumentálnost je vztah prostředků, které vedou k nějakému cíli“ (Martínková, 2014, 54).

Sport je tělesná aktivita provozovaná podle určitých pravidel a zvyklostí. Je to organizovaná, pravidlům podléhající soutěž, v níž se porovnává dosažení daného úkolu, který testuje tělesné schopnosti a dovednosti, a kde je podstatná snaha hrát a vyhrát (Martínková, 2014, 14).

Pokud ze sportu odstraníme vnější cíle, najdeme složitou strukturu, která má instrumentální charakter. Pro sportovní výkon jsou charakteristické vnitřní prostředky. Máme definované dva druhy cílů. Cíle vnitřní, které zahrnují vše, bez čeho se ve sportu neobejdeme a sport bez toho tedy nemůžeme provozovat. Patří sem jednak úkolové cíle, jako například vstřelit gól, uběhnout 100 metrů co nejrychleji, dát koš, dát bod a podobně. A dále pak cíle soutěžní, ve kterých jde o překonání soupeře. Uběhnout 100 metrů rychleji než soupeř. Dát více gólů nebo bodů než soupeř. Oba druhy cílů jsou pro sport naprosto základní. Cíle pak máme ještě vnější, ty však zahrnují vše, bez čeho se můžeme obejít (např. peníze). (Martínková, 2014)

Vnitřní cíle jsou zásadní pro základ činnosti a pro vyhodnocování a srovnávání soupeřů a družstev. Vyjadřují konkurenční hledisko sportu, kdy je cílem sportovce vyhrát závod nebo překonat soupeře. Vnitřní cíle nemohou být od sportu odděleny, protože utvářejí výsledek, který slouží ke srovnávání jednotlivých účastníků. (Martínková, 2014)

Všechny sporty jsou instrumentální. Lze je rozdělit na sporty více instrumentální, sporty orientované na úkol, tedy ty, které mají jasně daný prostředek, který nás dovede k cíli (sem spadají také sportovní hry), a méně instrumentální, estetické, u nichž se plnění úkolu s cílem ztotožňuje. Obě kategorie sportů mají své cíle, ty se však liší svou instrumentálností. (Martínková, 2014)

Pro potřeby této práce se více zaměříme na instrumentální sporty, do nichž se řadí sportovní hry. Cíle u instrumentálního sportu může být dosaženo nezávisle na způsobu provedení. Není důležité, zda byla branka vstřelena hlavou či nohou, jestli hráč, který ji dal, byl útočník nebo obránce, ani to, odkud gól padl. Pokud byla branka vstřelena v souladu s pravidly, je důležité pouze to, že cíl byl naplněn. Sporty orientované na úkol jsou konkurenční nejen pro svou strukturu prostředků a cílů, naplňujících daný úkol, ale také pro úsilí vynaložené na překonání soupeře. (Martínková, 2014)

U sportů orientovaných na úkol tedy rozlišujeme dva druhy vnitřních cílů. Jsou to úkolové cíle a soutěžní cíle. U úkolových cílů je například v míčových hrách prostředkem kopání, dribling, přihrávání a cílem je pak vstřelení branky, získání bodu nebo umístění míče do koše. Prostředkem soutěžních cílů je dribling nebo kopání do míče při pokusu o skórování a cílem je dát více branek, košů nebo bodů než soupeř. (Martínková, 2014)

Tyto dvě tváře instrumentálnosti jsou vzájemně propojené a je nutné, aby byly naplněny obě. Jsou ale sporty, které svým charakterem vytvářejí lepší podmínky pro realizaci jednoho nebo druhého cíle. Vnitřní prostředky v oblasti sportu mají tedy různé důsledky pro výkonnostní sport. (Martínková, 2014)

V současném sportu se potýkáme s velkým tlakem na výkon. Tedy se snahou upřednostnit soutěžní cíle, před specifickými. Důraz na výkon se klade už u malých dětí a s rostoucím věkem a vlivem peněz se ještě stupňuje. To může vést i k podvodům a nesportovnímu chování. Pokud je pro sportovce cílem za každou cenu vyhrát, mohou se

uchýlit ke korupci, faulování a podobným přestupkům. Vše může zajít ještě dál. Na turnajích se často hrají zápasy ve skupinách, ze kterých se dále postupuje do zápasů křížových, které tým následně nasměrují buď do dalších bojů, anebo domů. Turnajový systém může vést k tomu, že, pokud celky vědí, proti komu nastoupí, mohou se záměrně snažit i třeba prohrát, jen aby v dalších bojích narazily na lehčího soupeře.

Důsledkem je, že záměrná prohra popírá snahu o naplnění aktuálních soutěžních cílů. Existují různé rekreační ligy, krajské přebory a další soutěže, které hrají lidé pro radost a proto, že chtějí udělat něco pro své zdraví. Jsou pak týmy, kterým se daří, dostanou se do bojů o postup, ale postoupit do vyšší soutěže nechtějí a raději postupové boje prohrají. Často se tak děje z časových důvodů, znamenalo by to pro ně například více zápasů nebo svědomitější přípravu, ale i z finančních důvodů. Musely by podstoupit delší cestu na zápasy a podobně.

Je tedy jasné, že nemůžeme zobecňovat. Různé týmy v rozličných soutěžích mají rozdílný přístup k cílům ve sportu, které chtějí naplňovat. Ideální model, který naplňuje oba druhy cílů, však jistě existuje. Pokud si skupina lidí chodí rekreačně pravidelně zahrát nějakou hru bez účasti v jakékoli oficiální soutěži, mohou naplňovat také oba druhy cílů. Chtějí skórovat, budou spokojeni s jakýmkoliv výsledkem, ale kdyby nechtěli zároveň vyhrát, neměla by hra správný náboj.

V rekreačním sportu je dnes snadněji splnitelný požadavek na naplnění obou tváří vnitřních cílů. V soutěžním sportu by bylo dobré, kdyby ustoupil tlak na výkon. Tím ovšem nemyslím, že snaha vyhrát je to, co je špatné. Není však dobré toužit po výhře za každou cenu, kdy jediným cílem je vítězství a jedinou motivací jsou vnější cíle – peníze a sláva.

7.2 Prostředky a cíle týmů v ultimate frisbee

Hráči ultimate frisbee jsou ve svých výkonech poháněni nejen touhou po vítězství, ale i snahou o co nejlepší průběh hry, a to ve dvojím smyslu: být nejvíce fair a hrát hezkou hru.

Ultimate frisbee patří do kategorie sportů orientovaných na úkol. Ale už z podstaty tohoto sportu je jasné, že vždy naplňuje oba vnitřní cíle stejnou měrou. Soutěžní cíle jsou dány tím, že hráči hrají turnaje a snaží se vyhrát. Mezi týmy panuje zdravá rivalita a konkurence se každým rokem zvyšuje. Touha po vítězství je velká,

snaha vyhrát číší z každé minuty, z každého bodu z každého zápasu. Není to však snaha o výhru za cenu porušování pravidel či jiného chování odporujícího morálce. Trochu je to dáno tím, že ultimate frisbee hrají hráči ve svém volném čase, dokonce i ti, kteří se účastní akcí typu mistrovství světa a mistrovství Evropy berou ultimate frisbee jako koníček. Většinu nákladů si hradí sami a jejich dovolená nebo prázdniny jsou vyčerpány na turnaje.

To, co dává ultimate frisbee půvab, je totiž Spirit of the Game, který je vyžadován pravidly. Díky Spirit of the Game dochází k naplnění specifických cílů. Jde totiž také o fair hru, snahu nepohybovat se na hranici nebo dokonce za hranicí pravidel, mluvit pravdu, chovat se čestně, ale hrát naplno, s nasazením a s respektem k soupeři. Hráči mají potřebu kontrolovat své chování proto, aby nedocházelo k nepříjemným situacím na hřišti, a snaží se komunikovat spolu bez negativních emocí.

Když se posuneme v našem přemýšlení o ultimate frisbee ještě dál, můžeme jej přirovnat z hlediska instrumentálnosti ke sportům, jako jsou například skoky na lyžích. Kromě výkonu je zde totiž hodnocena ještě jedna složka. U skoků na lyžích je to provedení, tedy estetika pohybu. U ultimate frisbee je to Spirit of the Game, duch hry, tedy morálka na hřišti. Vstupuje sem tak navíc ještě jeden aspekt – hodnocení procesu (prostředku) hry z hlediska morálky. Cílem je samozřejmě hrát a vyhrát zápas nebo turnaj, ale ruku v ruce s tím jde snaha o vítězství ve Spirit of the Game. Tyto tři aspekty ultimate frisbee nelze oddělit. Po herní stránce lze říci, že cílem je splnění úkolu a vítězství. To, že umím házet disk jenom backhandem, nebo že se neumím dokonale pohybovat po hřišti, je sice podstatné pro hru jako takovou, v ultimate frisbee jde však ještě o něco víc. Jde o Spirit of the Game a tedy i o způsob, jakým jsem výsledku dosáhl. Cesta k vítězství je tady důležitá. Nejde však pouze o technické provedení, ale o morální cítění a snahu hrát čestně. To je to, co dělá ultimate frisbee jedinečným.

Když byla v roce 2012 ve Spojených státech amerických založena profesionální liga, zvedla se v hráčské komunitě vlna odporu, ilustrovaná tím, že do této ligy kromě několika hráčů nikdo ze světové špičky nevstoupil. Hlavní motivací pro odstartování ligy bylo přitom přiblížit ultimate frisbee veřejnosti a posunout jej zase o kus dál. Podle zakladatelů této profesionální ligy hra bez rozhodčích brzdí rozvoj ultimate frisbee. Došlo však i na další změny v pravidlech a eliminaci vlivu hráčů na rozhodování o přestupcích. Spirit of the Game zmizel. Hlavní vlna kritiky se snesla zejména na vypuštění Spirit of the Game.

Pro hráče ultimate frisbee je způsob hry, tedy cesta k vítězství, důležitá. Chtějí hrát fair a nechtějí se nechat ovlivnit současným trendem tlaku na výkon a snahou být slavný a bohatý.

7.3 Rozdílnosti stanovených cílů v ultimate frisbee a ostatních kolektivních sportech

Ultimate frisbee má v pravidlech jasně zakotveno, že se předpokládá, že žádný hráč úmyslně neporuší pravidla. Hráči toto pravidlo v drtivé většině případů ctí a o svém chování na hřišti přemýšlejí. Důsledky svých přestupků přijímají s nadhledem, nehádají se se soupeřem a vše se snaží vyřešit v klidu. Cílem je vyhrát, ale není jedno jakým způsobem. To platí jak při přátelských utkáních, tak na mistrovství světa. Pravidla jsou vždy stejná a komunita hráčů ultimate frisbee je ctí.

Zde je jeden z rozdílů mezi ultimate frisbee a ostatními kolektivními sporty. Cíle hráčů se totiž liší soutěž od soutěže. A čím vyšší soutěž, tím větší tlak na vítězství. Hráči také nejsou čím dál tím více poháněni vnitřními cíli, ale spíše vnějšími. Je zde patrná snaha vydělat co nejvíce peněz, být co nejslavnější, být vidět v televizi. Pravdou je, že nelze vyloučit, že by stejné cíle mohli mít i hráči ultimate frisbee, pokud by jim někdo takové peníze nabídl. Nicméně jak je na příkladu z profesionální ligy, většina hráčů o to (alespoň zatím) nestojí.

Jako hlavní a zásadní rozdíl však vidím právě hru bez rozhodčích respektive s rozhodčími. Kolektivní sporty, rozhodované rozhodčími často tlačí hráče k tomu, že se vyhýbají zodpovědnosti, v ultimate frisbee tomu tak není. Hráči berou odpovědnost sami na sebe. Hra ultimate frisbee naopak nutí hráče ke zvyšování svých morálních standardů.

Rozdíl mezi kolektivními sporty a ultimate frisbee je tedy ve vývoji v rámci dlouhodobého výhledu. Zatímco v míčových hrách budete z počátku naplňovat nejspíše oba cíle, postupem času se může stát, že začnete zdůrazňovat jednu ze dvou složek, tedy buďto specifické cíle nebo naopak spíše soutěžní cíle. V ultimate frisbee máte jistotu, že od začátku do konce půjde o naplnění všech tří vnitřních cílů, ať se budete pohybovat na jakékoliv úrovni a v jakékoliv soutěži.

Nechci tím říci, že všechny míčové hry jsou špatné a ultimate frisbee je jediná dobrá cesta. Jde spíše o to, jak jsou nastavená pravidla a jakým způsobem se dbá

na jejich naplňování. Zda je hráčům předána zodpovědnost a zda sport dbá na etickou výchovu. V ultimate frisbee se hráči vychovávají sami, protože jim to pravidla umožňují, ba dokonce jim to ukládají. To pouze dokládá to, že není špatných her, pouze nedokonalých pravidel. A pravidla ultimate frisbee jsou dobře napsaná, dobře postavená a proto jde o hru, která je z hlediska etiky a morálky velmi přínosná a zajímavá.

8 Hodnoty frisbee ultimate ve srovnání s ostatními kolektivními sporty

Hodnoty ve sportu jsou druhým zásadním tématem, podstatným pro nastínění problému etických aspektů ve sportu. A protože cíle a hodnoty ve sportu jsou neodmyslitelně spojeny, můžeme podobně jako u cílů také pomocí hodnot poukázat na zásadní rozdíly mezi ultimate frisbee a jinými kolektivními sporty.

8.1 Hodnoty sportovních týmů

Úvodem opět musím definovat základní pojem této kapitoly, kterým jsou „vnitřní hodnoty sportu“. Jak vyplývá z předchozích kapitol, různé aspekty sportu mají také různé druhy a úrovně instrumentálnosti. V této kapitole se budu věnovat hodnotám ve sportu a to hlavně hodnotám vnitřním. Pro sportovní relativisty platí, že různé prostředky mohou být použity různými způsoby. Z této myšlenky vyplývá, že pouhá účast ve sportu negeneruje vlastní hodnoty, ty jsou závislé na tom, jakým způsobem sport provozujeme. Proti tomuto pohledu stojí myšlenka, že charakter sportu generuje své vlastní specifické hodnoty. Tyto hodnoty budu nazývat „vnitřními hodnotami“ a vnímám je z hlediska naší účasti ve sportu samotném (jako „vnitřní hodnoty sportu“). O vnitřních hodnotách sportu je potřeba podrobněji diskutovat, abychom lépe pochopili problematiku vnitřní instrumentality. V rámci sportovní praxe, která je ve své podstatě zaměřena na plnění cílů, se snažíme vyhrát. Tyto hodnoty jsou generovány v procesu aktivní sportovní činnosti. Proto mohou být definovány jako výsledek zapojení se do sportu. (Martínková, 2014, 60)

Máme mnoho různých druhů vnitřních hodnot sportu, a proto představím alespoň některé z nich. Prvním typem hodnot jsou ty, které mají zkušenostní charakter. Vyplývají z prostého faktu, že sport vyžaduje aktivní účast. Vztahuje se k nim například vzrušení, výzva, radost, aktivní zapojení, snaha o zlepšení, procvičení dovedností, spokojenost, úspěch, smysl pro komunitu a potěšení z pohybu atd. Další vnitřní hodnoty vycházejí z charakteru sportovních soutěží. Soutěžní hodnoty zahrnují úsilí, snahu vyhrát, soustředění, radost z boje, odhodlání atd. – to vše v kontextu se „sladkým napětím“ z nejistoty výsledku. Třetí skupina vnitřních hodnot sportu má povahu sebepoznání. Zvyšování povědomí o sobě samém znamená víc než zvětšování znalostí,

schopností a dovedností, které jsou nutné pro některé sportovní disciplíny, protože sportování pomáhá sportovci objevit mnohem víc než to. Sport nám pomáhá odpovědět na otázku: „Kdo jsem já?“. A tak odhalit (alespoň částečně) aspekty vlastní identity, jakož i aspekty lidské existence obecně. Čtvrtým typem vnitřních hodnot je asketický charakter sportu. To je dáno nutností usilování o zlepšení dovedností v rámci daných pravidel a vynaloženého úsilí vyhrát. Tyto hodnoty jsou například sebeovládání, disciplína, obětavost, vytrvalost a houževnatost. Pátá skupina hodnot může být popsána jako zrání a dokonalost. Tyto vnitřní hodnoty vznikají v důsledku potřeby naučit se a zvládnout atletické dovednosti, techniku a vhodné chování. Sportovci se stávají zralejšími například za okolností, kdy se musí postavit za sebe a vypořádat se s obtížnými situacemi. Důležitou hodnotou ve sportu jsou také mezilidské vztahy. Sport a soutěž s ním spojená vyžaduje schopnost interakce s druhými lidmi. Mezi základní aspekty mezilidských vztahů patří přátelství, kamarádství a rovnost (nezbytná pro konkurenční setkání). S hodnotou mezilidských vztahů souvisí také schopnost komunikovat. Pro účast v soutěžích je nutné se naučit umění komunikace, které využijeme ve vztahu s rozhodčím i se soupeřem. Z toho vyplývá nutnost osvojení si základních morálních hodnot, schopnost učit se, co je správné a co špatné, osobní odpovědnost a schopnost identifikace morálních problémů. V kolektivních sportech se pak hráči neobejdou bez hodnoty spolupráce. Hráč může spolupracovat více či méně, ale v kolektivním sportu je téměř nepřipustné, aby hráč po této stránce selhal úplně. Pro řadu sportovců může být učení se spolupráci určitou výzvou. (Martínková, 2014, 60 n.)

Některé nebo všechny výše uvedené hodnoty se mohou kombinovat. Zatím jsem se snažila představit příklady vnitřních hodnot sportu. Nicméně otázka týkající se hodnot sportu je komplikovanější, než že by byla pouhým rozdílem mezi vnějšími a vnitřními hodnotami. Některé z vnitřních hodnot mohou být zároveň vnějšími hodnotami. Kupříkladu jde o to, že všechny vnitřní hodnoty mohou být použity také jako vnější, jako prostředek k jiným účelům, ale ne všechny vnější hodnoty mohou být identifikovány také jako vnitřní. Vnitřní hodnoty jsou generovány v průběhu provozování sportu samotného (to znamená, že praxe není ovlivněna vnějšími hodnotami). Například s mistrovstvím pohybu vzniká také radost z pohybu. To se projevuje na všech úrovních sportu – v elitním sportu, stejně jako ve sportu pro všechny. I když na každé úrovni sportu se vyskytují vnitřní hodnoty v různých formách, způsobech a intenzitě. Nicméně jejich intenzita může být ovlivněna vnějšími hodnotami

– například při praxi v extrémně konkurenčním prostředí nebo v rámci vzdělávacího systému. (Martínková, 2014, 62)

Problémem řady sportovních kolektivů je, že postupem času právě prostředky vnitřní, které vytvářely původně vnitřní hodnoty, se mění v cíle a hodnoty vnější. Hráči v mistrovských soutěžích již zpravidla nejsou poháněni snahou hrát hezky a pohybovat se dokonale. A pokud jsou motivováni touto myšlenkou, není to nejspíše pro jejich lepší vnitřní pocit, ale daleko více pro mediální slávu. Nebo možná mohou mít radost z toho, že jsou nejlepší v Evropě, respektive na světě, ale není to jen z toho prostého důvodu, že vyhrávají, ale také proto, že jim to potenciálně přinese více peněz, lepší nabídky a podobně. Jednou z vnitřních hodnot je také snaha o porozumění fair play. Pojem „fair play“ se prolíná celou touto prací a je pro tento účel velmi důležitý. Co se týče vnitřních hodnot u kolektivních sportů a snaze porozumět fair play, je možné říci, že ve valné většině případů hráči míčových her sklouzávají k morálnímu minimalismu. Důvody k tomu mohou mít různé. Buď je nemorální chování zahrnuto přímo v taktice týmu, nebo se sami hráči takovému chování jenom nevyhýbají, protože doufají, že si toho nevyšimne rozhodčí. Nežřídka jim jde o finanční odměny a podobně.

Obecný problém sportovních týmů je opět ve vývoji v čase. Mladí hráči jsou zpočátku poháněni vnitřními cíli, jsou spokojeni proto, že zvládli daný úkol a mají radost z pohybu a z výhry. S postupným zvyšováním tlaku na výkon a s dozráváním do věku, kdy potřebují napodobovat své vzory, se však centrem veškerého prožívání stávají hodnoty vnější. Rizikem pak může být v horším případě nadměrná fluktuace, protože, pokud nejsou nejlepší nebo nemají na postup do vyšších soutěží, mohou najednou zjistit, že vlastně neví, proč se sportu věnují. V lepším případě se vrátí opět k vnitřním hodnotám a u sportu tak vydrží až do stáří.

8.2 Hodnoty týmů ultimate frisbee

Kolektivní sport ultimate frisbee generuje hodnoty, které jsou hráči zpravidla schopni udržet v mantinelech vnitřních hodnot po celou dobu jejich sportovní kariéry. Když si rozebereme ultimate frisbee z pohledu několika základních hodnot, zjistíme, že jde o hru, která kromě běžných cílů zahrnuje všechny morální aspekty klasických sportovních her. Ultimate frisbee v sobě obsahuje vzrušení před každým zápasem, výzvu v podobě soupeře, kterého chci porazit, radost ze hry. Ultimate frisbee aktivně

rozvíjí smysl pro kolektiv, protože komunita hráčů ultimate frisbee se jeví jako soudržné společenství lidí, kteří mají stejný zájem – snahu o otevřenost jak na hřišti, tak mimo něj. Hráče ultimate frisbee však spojuje zejména podobné smýšlení a cit pro fair play.

Protože má ultimate frisbee soutěžní charakter, vztahují se samozřejmě i k němu hodnoty jako úsilí, touha po vítězství, soustředění a odhodlání. Protože snaha vyhrát se týká nejen samotné hry, ale také Spirit of the Game, je ono pověstné „sladké napětí“ na konci turnaje ještě o něco silnější. Všichni jsou si vědomi, jak hráli, ale nevědí, jaké dostali hodnocení v porovnání s ostatními týmy. A tak je očekávání o to napínavější.

Velmi zajímavý je v ultimate frisbee aspekt sebepoznání. Otázka „Kdo jsem já?“ zde hraje velmi důležitou roli. Jsou hráči, kteří začnou hrát ultimate frisbee a okamžitě přijmou jeho hodnoty za své. Nemají problém s fair play jednáním a ani se nad ním nepozastaví, protože jim přijde samozřejmé. Najdou se ale i hráči, kteří jsou zpočátku nuceni žebříček svých sportovních hodnot poněkud korigovat. Zpravidla jsou to hráči přicházející do komunity ultimate frisbee z jiných kolektivních sportů. Hráči, kteří byli od mládežnických kategorií učeni taktickým faulům, jsou často skeptičtí ke hře bez rozhodčích, ale pokud vydrží, hra je svým charakterem strhne.

Ultimate frisbee, stejně jako každý jiný kolektivní sport, naplňuje asketický charakter. K podávání kvalitních sportovních výkonů je potřeba systematická příprava. Hráči musí kromě techniky zvládat i fyzickou přípravu, která se skládá převážně z běhání a posilování. Z hlediska morálky je naprosto stěžejní sebeovládání, disciplína, obětavost, vytrvalost a houževnatost, což jsou velmi důležité faktory vnitřních hodnot ultimate frisbee.

Ultimate frisbee také podporuje vnitřní hodnoty zrání a dokonalosti. Kromě techniky a jiných sportovních dovedností, zahrnuje také vhodné chování. V ultimate frisbee se sportovci dostanou do velkého množství obtížných situací, se kterými se musejí vypořádat, a stávají se tak zralejšími a herně i morálně vyspělejšími.

Jednou ze stěžejních hodnot ultimate frisbee je schopnost komunikace. Komunikace je zapotřebí jak na hřišti, tak po skončení zápasu, kdy se soupeři sejdou a zápas hodnotí. Jak jsem zmiňovala v předchozích kapitolách, komunikace je dokonce jednou z kategorií hodnocení Spirit of the Game, takže v tomto sportu rozhodně není podceňovaná. Hráči vědí, že bez přiměřené komunikace a bez ovládnutí emocí se se

soupeřem nedomluví a zápas bude probíhat v nepříjemné atmosféře. Cílem však není pouze vítězství, ale také samotná cesta. Otázka „Jak jsme vyhráli?“ je v tomto sportu opravdu důležitá. A nejde jen o to hrát podle pravidel, snahou všech týmů je samozřejmě hrát dobrý zápas, hrát tak, aby se mně i soupeřům hrálo příjemně, hrát však s nasazením a s respektem k soupeři.

Hra ultimate frisbee má velmi dobře postavená pravidla, která dbají na rozvoj vnitřních hodnot, vysokého morálního cítění a zodpovědnosti za své jednání u každého hráče na hřišti. Hráči se vychovávají navzájem, a to jak spoluhráči v týmu, tak i soupeři mezi sebou. Vzájemně si předávají systém hodnot, jež každý ctí a je vizitkou fair hry, kterou ultimate frisbee bezesporu je.

8.3 Rozdílnosti hodnot a jejich naplňování v ultimate frisbee a v ostatních kolektivních sportech

Stěžejní hodnoty, které by měl ctít každý sportovec a které jsou svázány s vnitřními cíli, jsme si vyjmenovali o pár řádků výše. Nyní nás však zajímá, zda opravdu dochází k jejich naplňování u všech sportů ve stejné míře. Již víme, že vnitřní hodnoty se mohou změnit v hodnoty vnější, ale vnější hodnoty se vnitřními nikdy stát nemohou. A to je patrně ten hlavní a nejzásadnější rozdíl.

V ultimate frisbee jde o naplňování vnitřních hodnot sportu. Snahou hráčů je vyhrát, mít potěšení z pohybu, radost z dobře odehraného zápasu a pokusit se zlepšit technické i fyzické fondy. Hráči naplňují vnitřní hodnoty z vlastního přesvědčení a v tom je podporují pravidla hry.

V klasických sportovních hrách se na naplňování některých vnitřních (zvláště morálních) hodnot tolik nedbá a, pokud ano, je zde velké riziko, že dříve nebo později budou hráči poháněni především vnějšími hodnotami. Všechny vnitřní hodnoty se ale změnit nemohou, takže některé se stále projevují bez problémů. Často však úroveň naplňování morálních hodnot záleží na sportovci samotném a na trenérovi, pravidla je k tomu příliš nenutí.

Vnější hodnoty však nejsou základním aspektem sportu, neměly by být tím, co hráče žene kupředu. Podstatou sportu je snaha hrát a vyhrát. A výhra sama o sobě by měla sportovce naplňovat a uspokojovat. Pokud však chceme vyhrát, protože za to něco

dostaneme nebo budeme slavní, oblíbení či bohatí, nejedná se již o naplňování vnitřních hodnot.

9 Závěr

V současné společnosti, která je do velké míry ovlivněna médii, není složité ovlivnit velké masy lidí zároveň v jednu chvíli. Skrze média se dozvídáme události, které se staly, utváříme si na ně názor a je jen otázka, do jaké míry jsou podávané informace napsány tendenčně, nakolik jsou důvěryhodné a jaká je jejich vypovídací hodnota. Informace na nás útočí ze všech stran, je těžké třeba i jenom vybrat, co je důležité.

S velkým rozmachem médií, především televizního vysílání, souvisí také fenomén fanouškovství. Lidé mají možnost sledování svého oblíbeného sportu v televizi, jsou stále v obraze a mají možnost stále vidět a hodnotit své oblíbené, respektive neoblíbené sportovce. O sledování televize se dnes mluví jako o civilizačním problému, který se týká nejen mladé generace. Televize, dnes spíše počítač s internetem, je pro mládež často vrcholem zábavy a spousta dětí dnes již není schopna zabavit se jinak, než pomocí moderních technologií.

Díky přístupu k informacím si mohou děti vybírat svoje idoly. V tomto směru, může jít o kladný proces, protože dítě si může vybrat sport podle svého oblíbeného sportovce. Vyhledá nejbližší oddíl a začne jej navštěvovat, začne tedy něco dělat a tím pádem se aktivně začleňovat do sportovního procesu.

Jednou z funkcí sportu je, že by měl vychovávat a zároveň v průběhu času utvářet a kultivovat osobnost člověka. Výchovnou funkci sport jednoznačně splňuje v otázkách, které se týkají samotné činnosti, tedy tréninku. Učí nás systematičností, pílí, odříkání, spolupráci, komunikaci a dalším dovednostem. Ovlivňuje nás však také z hlediska morálky a utváří naši osobnost skrze tyto hodnoty. Na sportovce působí mnoho faktorů, které mohou ovlivnit jejich chování a rozhodování a to nejen ve sportu, ale také v životě. Sport se totiž postupně stává nedílnou součástí života sportujícího jedince.

Nesmírně důležitým činitelem, který na hráče působí, je kolektiv, který může být dobrý, nebo naopak špatný a může sehrát v utváření osobnosti velmi zásadní roli. Důležitým aspektem je také trenér, který by měl mít správné kompetence ke korigování chování jak jednotlivých členů týmu, tak k působení na kolektiv jako celek. A toto ovlivňování by mělo být kladné. Trenéři, pracující s mládeží, mají často za úkol takzvaně „vyždímat“ ze svých svěřenců maximum“, protože tlak na výkon je značný.

Podle výkonů, kterých sportovci dosáhnou, se přidělují dotace, takže pro vedení klubu, sponzory, město i stát je úspěch stěžejním měřítkem. Bohužel díky tomuto modelu, který uznává pouze vítězství, dochází ke snaze vyhrát za každou cenu. Součástí taktik sestává cílené nemorální chování, vznikají dopingové a jiné skandály.

A opět sem vstupují média, která vyvolávají dojem, že být úspěšný znamená být vidět v televizi. Bohužel některé sportovní hvězdy nejsou na slávu a pozornost médií zřejmě připravené a pod tíhou pozornosti široké veřejnosti, tlak neustojí a dopouštějí se morálních přestupků. (Eisner, 2010)

Mladí hráči však vidí své vzory a poslouchají své trenéry a celé toto působení má zásadní vliv na formování osobnosti. Bylo by potřeba, aby se lidé pohybující se kolem mládeže zamysleli nad tím, jak působí na děti. Protože pokud jim ukáží, že nemorální jednání na hřišti je v pořádku, dokud jej nezaznamená rozhodčí, mohou si tyto vzorce chování přenést, a s velkou pravděpodobností i přenesou, rovněž do civilního života. Tímto způsobem pak můžeme vychovat společnost, která je náchylná ke korupci, která nevidí problém v podvádění a nezastaví se před nemorálním jednáním, jestliže je toto viděno jako účelné.

Ve většině sportů je vzhledem k velkému tlaku na výkon a k jejich dlouho se vyvíjející kultuře obtížné nechat projevit základní mravní a morální hodnoty. Pravidla těchto sportů nejsou s ohledem na daný problém příliš dobře napsána a vliv rozhodčích v kombinaci s médii je natolik silný, že snaha o změnu by byla během na dlouhou trať.

Určitou protiváhu klasickým sportům přináší ultimate frisbee. Pravidla jsou zde postavená vhodně vzhledem k mravnosti a morálce, což je mezi sporty výjimka. Předpokladem je to, že do procesu rozhodování nevstupuje třetí osoba, tedy že se hraje bez rozhodčích. Morální zodpovědnost, kterou hráči přijímají, určuje zásadním způsobem charakter hry. Hráči se mezi sebou navzájem vychovávají a očekávají od sebe velkou citlivost pro fair play jednání. Důležitý aspekt, který pak dělá ultimate frisbee jedinečným, je fakt, že do hry kromě touhy po vítězství v podobě získání co největšího počtu bodů, zasahuje ještě Spirit of the Game, kde se hodnotí jednání týmu nejen po stránce herní. To v dnešní době nenajdeme u žádného jiného sportu a ultimate frisbee se tím dost výrazně odlišuje.

Utváření osobnosti skrze ultimate frisbee je tedy velmi intenzivní. Hra podtrhuje kladné mravnostní rysy jedince a upevňuje smysl pro fair play. Jedinečnost tohoto

sportu dokládá i fakt, že ani po vzniku zatím jediné profesionální ligy, v níž došlo k úpravě pravidel především ve smyslu zavedení instituce rozhodčích, nenastal masivní odchod elitních hráčů do této soutěže za vidinou výdělku. Dokonce i snahy Světové asociace létajícího disku se v současnosti stále více zaměřují právě na Spirit of the Game. Hodnocení morálky doznalo v posledních pár letech několika změn a je tedy vidět, že komunita hráčů ultimate frisbee si na fair play velice zakládá.

Utváření osobnosti v ultimate frisbee je velmi pozitivní. Komunita hráčů je otevřená a nepodléhá společenským trendům, jako je například korupce ve sportu. Pravdou sice je, že určitou roli může hrát i nedostatek peněz a to, že je ultimate frisbee stále relativně mladý sport, o nějž se média zatím zajímají spíše okrajově. Ovšem vývoj posledních let ukazuje, že Spirit of the Game je i nadále nedílnou součástí tohoto sportu. A snad to tak i zůstane, protože bez této přidané hodnoty už by se nejednalo o stejnou hru.

Literatura

- Anzenbacher, A. *Úvod do etiky*. Praha: Academia, 1994.
- Aristotelés. *Etika Nikomachova*. Praha: Rezek, 2009.
- Baccarini, M. *Essential Ultimate: teaching, coaching, playing*. Champaign: Human Kinetics, 2008.
- ČALD, *Pravidla ultimate*. Praha, 2013. Dostupné z: <http://www.cald.cz/pravidla-ultimate> (přístup 20. 6. 2014)
- ČALD, *Spirit of the Game*. Praha, 2014. Dostupné z: <http://www.cald.cz/sotg> (přístup 6. 7. 2014)
- ČVS, *Pravidla volejbalu 2013-16*. Praha, 2013. Dostupné z: http://www.cvf.cz/soubory/12357/Pravidla_volejbalu-2013-16.pdf (přístup 13. 5. 2014)
- Eisner, O. Fotbalové sexuální skandály: násilí, prostitutky i vězení. *Týden*, 28. 04. 2010. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/sport/fotbal/fotbalove-sexualni-skandaly-nasili-prostitutky-i-vezeni_166946.html (přístup 25. 6. 2014)
- Filandr, J. *Frisbee: lézat je tak snadné*. Praha: Česká asociace létajícího disku, 2007.
- Hoza, L. *Technika v rozhodování fotbalu*. Brno, 2014. Bakalářská práce, Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/356584/fsps_b/bp_hoza_fin.txt (přístup 29. 7. 2014)
- Jansa, P. *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum, 2012.
- Martínková, I. *Instrumentality and values in sport*. Praha: Karlova Univerzita v Praze, 2013.
- Neff, V. *Filosofický slovník pro samouky neboli Antigorgias*. Praha: Mladá fronta, 1993.
- Novák, M. Ivánku, kamaráde...od vypuknutí úplatkářské aféry uplynulo 10 let. *iDNES.cz*, 30. 4. 2014. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/deset-let-od-vypuknuti-korupcni-afery-ve-fotbale-synot-zizkov-p7g-/fotbal.aspx?c=A140429_170919_fotbal_min (přístup 29. 7. 2014)
- Rada Evropy, *Kodex sportovní etiky*. Praha, 2006. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/8340_1_1/download/ (přístup 20. 4. 2014)
- Sheridan, H., Conceptualizing 'Fair Play': A Review of the Literature. *European Physical Education Review*, 2003, vol. 9, no. 2, 163 – 184.
- Sokol, J. *Etika, život, instituce*. Praha: Vyšehrad, 2014.

Svoboda, B., Bartůněk, J. Role Preference and Personality Characteristics in Selected Symplex of Coaches. *AUC Gymnica*, 1988, 24.

Synek, M. *Jak psát bakalářské, diplomové, doktorské a jiné písemné práce*. Praha: Oeconomica, 2007.

Šanderová, J. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách*. Praha: SLON, 2007.

Ziglar, Z. *Být nejlepší*. Praha: Medium, 1995.